

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Факультет фінансів та обліку
Кафедра податків та фіскальної політики

КОПИЩИК Галина Геннадіївна

**Фіскальна децентралізація в умовах подолання
бюджетних дисбалансів / Fiscal Decentralization
Under Conditions of Overcoming Budgetary
Imbalances**

спеціальність: 072 - Фінанси, банківська справа та страхування
освітньо-професійна програма - Фіскальне адміністрування

Кваліфікаційна робота

Виконала студентка групи
ФФАм-21
Г. Г. Копищик

Науковий керівник:
к.е.н., доцент С. Д.
Герчаківський

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту:

" ___ " _____ 20__ р.

Завідувач кафедри
_____ **А. І. Луцик**

ТЕРНОПІЛЬ - 2021

Зміст

ВСТУП	4
РОЗДІЛ I. КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ФІСКАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ НА ЛОКАЛЬНОМУ РІВНІ	7
1.1. Децентралізація як базовий концепт державотворення в Україні	7
1.2. Теоретико-правові домінанти фіскальної децентралізації	13
Висновки до розділу 1	
РОЗДІЛ II. ФІСКАЛЬНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ: ЗАСАДИ, ПРАКТИКА ТА РИЗИКИ	25
2.1. Фіскальна децентралізація в контексті наповнення доходів місцевих бюджетів	25
2.2. Прагматизм акумулювання фінансових ресурсів на локальному рівні	35
2.3. Ризики децентралізації в парадигмі мінімізації бюджетних дисбалансів	42
Висновки до розділу 2	
РОЗДІЛ III. НАРАТИВ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІСКАЛЬНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ	49
Висновки до розділу 3	
Висновки	54
Список використаних джерел	57
Додатки	

ВСТУП

Актуальність дослідження. Реформа державного управління є важливою частиною демократизації зв'язків з громадськістю в Україні, для забезпечення розвитку власної моделі національного розвитку України необхідно сформулювати та впровадити ефективні форми та методи державного управління, що відповідають усталеним традиціям державного управління. На сучасному етапі національного розвитку України особливої актуальності набули такі питання, як модернізація державного управління, системна трансформація різних сфер суспільного життя, гуманізація владних відносин. Реформа державного управління спрямована на досягнення цілей і функцій країни шляхом удосконалення організації та управління органами державної влади у межах, визначених законами та нормативно-правовими актами.

Розвиток українського громадянського суспільства та його демократичної системи об'єктивно потребує вироблення теоретико-методологічних засад та практичних обґрунтувань концепції реформування державного управління України. Характеристиками реформи є впровадження сучасних принципів управління, забезпечення політичної стабільності, встановлення фіскальної децентралізації, раціональна інтеграція формування суспільства, верховенства права та громадянського суспільства. Розвиток українського громадянського суспільства та його демократичної системи об'єктивно потребує формування абсолютно нового режиму роботи системи державного управління.

Реформа децентралізації призвела до появи абсолютно нових владних інститутів та адміністративних механізмів для координації позицій та спільного вирішення регіональних та національних питань. За цих умов державне управління продемонструвало нові характеристики в процесі реформування з підвищеною суб'єктивністю та підвищеною складністю управління. Отже, статус-кво реформи державного управління зумовлений формуванням відкритої адміністративної системи, яка постійно узгоджує

принципи, інструменти, форми та методи територіального управління, і водночас розвиває децентралізацію, яка розглядається як модель національного законодавства. Реалізуючи принцип народного суверенітету, організація та діяльність органів державної влади на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях об'єктивується на конституційному рівні. Як етимологія складного явища, децентралізація втілена в автономії, яка за своєю природою не обмежена регіональною організацією та владою.

Як один із державних інституцій та основний носій реформування державного управління в умовах суспільної трансформації, питання фіскальної децентралізації є об'єктом уваги вчених у країні та за кордоном. Питання державного управління в контексті розвитку владних механізмів досліджували українські вчені: В. Авеянов, В. Бакуменко, М. Білинська, В. Богданович, Т. Бутирська, О. Валевський, Л. Гаєвська, Б. Голуб, І. Грицьак, Ю. Друк, Ю. Калниш, О. Кириленко, В. Князев, Ю. Ковбасюк, В. Копійка, О. Коротич, А. Крисоватий, В. Куйбіда, М. Корецький, С. Кравченко, Н. Липовська, В. Луговий, Ч. Майборода, В. Мартиненко, О. Мордвінова, Н. Нижник, Я. Радиш, В. Ребкало, В. Роман, Г. Ситник, В. Ткаченко, В. Тертичка, А. Халецька, В. Шаповал. При цьому реформа державного управління має бути поєднана із загальним процесом оптимізації діяльності уряду, а на основі фіскальної децентралізації має бути реалізована нова комплексна регіональна політика країни. Це, у свою чергу, визначає ефективність відбору теми, зміст мети, відповідність меті та змістову структуру підсумкової кваліфікаційної роботи.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є вивчення теорії та застосування української фіскальної децентралізації в парадигмі бюджетного дисбалансу.

Для досягнення цілей дослідження визначено та розв'язано наступні теорії, методи та практичні завдання:

-Децентралізація є основним носієм місцевої автономії;

-Розкрити теоретичну розробку фіскальної децентралізації та її види та форми;

-Вивчити практику формування місцевого бюджету України;

-Дослідити накопичення бюджетних ресурсів на місцевому рівні та особливості їх використання;

- Вивчити ризики фіскальної децентралізації України;

- Визначити механізми покращення фіскальної децентралізації України.

Об'єктом дослідження є місцеві фінанси України.

Предметом дослідження є фіскальна децентралізація як основа розвитку місцевої автономії в Україні.

Підсумкова робота з ранжування завершена на сторінці 68. Аналізаційна частина роботи представлена у вигляді 5 малюнків, 3 таблиць та 6 додатків. Список використаних джерел містить 75 одиниць.

РОЗДІЛ I

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ФІСКАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ НА ЛОКАЛЬНОМУ РІВНІ

1.1. Децентралізація як базовий концепт державотворення в Україні

У комплексному розумінні функції влади сформувалася система, що складається з суб'єкта влади, об'єкта влади, правових умов та способу взаємодії суб'єкта та об'єкта. У політичному аспекті здійснення влади державна влада визначається як справжня здатність публічних суб'єктів здійснювати свою волю в державній політиці та правових нормах, наголошуючи на інтеграції державної влади та суспільства та ролі державної структури в цивільних справах. Суспільство [3, с. 106-108]. Ми вважаємо, що реформа державного управління – це якісний процес раціональної побудови та взаємодії державних систем та інституцій, ефективної взаємодії із зовнішнім середовищем через процедури та повноваження, встановлені відповідно до законодавства. У процесі трансформації державного управління можна виділити етапи та складові. Однак через формальні зміни структури, належності, обсягу повноважень, надання спеціального статусу тощо в Україні часто відбувається квазіперехідний процес без якісних змін та вдосконалення процедур управління [1]].

Переважає більшість науковців вивчає інституціоналізацію управління в децентралізованому середовищі на основі методології наукового методу історизму, компаративізму та системного аналізу. Характеристиками наукового стану аналізованої проблеми є наявність фундаментальної роботи з процесу децентралізації, розвитку державного управління, взаємовідносин «країна-регіон», функціонування субрегіональної структури. уряд. Наукові праці вітчизняних дослідників можна поділити на дві категорії. До першої групи входять роботи, які розглядають тему реформи децентралізації як невід'ємну частину регіональної політики з точки зору адаптивних методів шляхом аналізу досвіду європейських країн та власного історичного досвіду, а друга група розглядає дослідження децентралізації як реформу державного

управління. Сучасні тенденції. Загальною науковою проблемою цих досліджень є розробка методів аналізу конституційно-адміністративних та правових аспектів регіоналізації України в контексті тенденцій національного розвитку [5].

Хоча кількість публікацій щодо реформування державного управління в науковій сфері України є достатньою, більшість із них є галузевими чи прикладними, і не розглядають удосконалення державного управління та науки державного управління у трансформації та трансформації незадовільних потреб. Актуальні потреби наукової роботи для управління. Вчені проігнорували практичні аспекти реформи децентралізації: по-перше, принципи управління не підходять для розвитку управління в контексті загальних питань управління (необхідно сформувати національну модель децентралізації), по-друге, принципи управління на стратегічному рівні. По-третє, на рівні рівень національної влади, по-третє, примирення між владою та громадянами ще не склалося, тому що на рівні автономії ми спостерігали ситуацію місцевої автономії та централізації влади.

У процесі реформування державного управління з 2004 по 2021 рр. уряд зазнав формальних змін щодо структури, належності, обсягу повноважень, особливого статусу тощо, але якісних змін, принципів змін, процедур управління не було вдосконалено. І регуляторні реформи. Проте поточні дослідження реформи державного управління мають базуватися на комбінації методологічних методів наукового аналізу перехідного процесу. Перш за все, у контексті вивчення соціально-економічних методів децентралізованих реформ вплив економічних факторів на реформи визначає роль економічних методів, це сприяє формуванню інституційно-правових каналів, по-третє, необхідно зробити національний та регіональні громади Урізноманітнити сфери співпраці та посилити взаємозалежність державних інституцій та громадянського суспільства для досягнення системного підходу до формування національної стратегії реформ По-четверте, у будь-якому випадку призведе до якісного переосмислення стратегій комунікаційної реформи та

реформи управління, що вимагає суспільних адміністрація По-п'яте, інституційним методом реформування є трансформація функції національної структури управління. Передача центрів прийняття рішень регіональним інституціям сприяла більш активному використанню нефункціональних методів. Необхідно з'ясувати завдання науки державного управління: розробити методіку дослідження трансформаційного процесу як сукупності факторів, що впливають на суспільні відносини всередині національної держави, що призводить до реформування державних інституцій, які взаємодіють з державою. Конституція України [2] та законодавство України.

Трансформаційна роль державного управління полягає в забезпеченні стабільності суспільних відносин, без якого неможливо досягти впорядкованості суспільного життя і підтримувати цей стан. Це основний зміст адміністративної діяльності держави. Це завдання є особливо важливим для України, оскільки соціальна стабільність є як формою, так і необхідною умовою її подальшого розвитку.

Новий метод реформування державного управління (на основі концепції децентралізації) передбачає введення поняття «стабільність у процесі трансформації державного управління», що є основною ознакою функціонування та розвитку процесу децентралізації. 4]. У процесі перетворення змінюються якісні параметри системи, деформуються зв'язки між блоками, локалізуються проблеми в локальних підсистемах. Тому трансформаційний потенціал державного управління має визначатися впливом на таку систему: по-перше, стабілізувати очікування та природні фактори (регулятори) внутрішньої та зовнішньої поведінки суспільних відносин у політичній системі країни, по-друге, стабілізувати очікування та природні фактори (регулятори) внутрішньої та зовнішньої поведінки суспільних відносин у політичній системі країни. покращити систему. Організаційні засоби системи управління на національному рівні, якщо певні стандарти соціальної реформи не відомі заздалегідь, є результатом змін політичного процесу та елементом раціоналізації державної влади.

У процесі реформування потрібен соціальний лідер, який зможе уточнити необхідний напрямок розвитку системи державного управління в новому політичному середовищі при збереженні безперервності політичного процесу в країні. З огляду на це, в умовах децентралізації концепція реформи державного управління як інституційної форми пріоритету державної політики є проблематичною. Характер, спрямованість і ступінь впливу тих чи інших методів управління на суспільні відносини залежать від соціально-політичного характеру суспільних сил, що стоять за ними. Політичні та правові системи, включаючи концепції управління, завжди відображають інтереси певних соціальних сил, що перебувають у владі. Однак це не означає, що управління настільки політизоване та соціалізоване, що воно не може виконувати спільні функції, невіддільні від будь-якого суспільства, обумовленого об'єктивними потребами.

Системний підхід є базовим методологічним підходом, який має на меті визначити характер процесу децентралізації держави та перспективи державного управління в Україні. Застосування цього методу уможливорює появу таких явищ суспільного розвитку, як трансформація концепції національної держави в децентралізованому середовищі. Принципи формування національної регіональної політики пов'язані з такими факторами: формування ідеології реформування національної системи, виклад деяких теоретичних і прикладних питань, пов'язаних з розвитком усієї системи суспільних відносин.

Важливо вказати основні напрямки раціоналізації реформ децентралізації. По-перше, вона відмовляється від реформ державної політики, стереотипів та декларативної та частково популістської політики в регіоналізації. Другий — напрям прагматичної політики реформ. По-третє, для забезпечення суб'єктності державного управління необхідно значно посилити роль національного лідера – Президента України. Відповідно до історичного досвіду європейських країн, слід підкреслити, що формування національної політики децентралізації та основою визначення системи факторів

трансформації має бути оцінка реальних потреб зміни сфери підпорядкування та зміщення сфери підпорядкування. Влада і зміни. Структура адміністративного поділу.

В Україні основні принципи організації державної влади містяться у ст. Статтею 132 Основного Закону визначено, що територіальний устрій України ґрунтується на засадах національної територіальної цілісності, централізації та децентралізації державної влади, регіональної збалансованості та соціально-економічного розвитку. Історія, економіка, екологія, географічні та демографічні характеристики, етнічні та культурні традиції [1]. На нашу думку, запропонована конституційна модель поєднує два різних (або навіть протилежні в сучасному розумінні) принципи, що відображають перехідний етап принципу організації державної влади України від радянського тоталітаризму до правової, соціальної та демократичної держави.

Як сучасна концепція державного управління системою зв'язків з громадськістю, вона передбачає: застосування нового методу аналізу державного управління для реалізації комплексної політики України та визначення державних стандартів та показників ефективності в цих сферах, а також на регіональному рівні. рівня, з метою досягнення державного управління. Інституціоналізовані засоби правоохоронних функцій створюють правову основу. Водночас він регулює характер, правову природу та принципи процесу реформування державного управління, а його внутрішні стандарти класифікації визначають відповідно до принципів європейського управління. Характерним явищем сучасного державного управління є формування абсолютно нового державного механізму — регіонального механізму державного управління, в якому регіональна структура управління як частина системи державного управління починає мати відносно самостійні характеристики.

Виходячи з таких факторів впливу, як адміністративні департаменти та регіональні характеристики, корисно проаналізувати сучасну систему державного управління на регіональному рівні. Багатоструктурність

управління – це існування управлінь державного управління та регіональних структур. У можливій системі управління в Україні домінує галузевий менеджмент, що гальмує глибокі економічні та соціальні реформи, оскільки головною метою розвитку та поширення різних форм власності на систему управління сектором є спрощення державного сектору (і його ролі).) І важливість) недійсні. Тому необхідно визначити регіональну владу як основу реформи державного управління та звернутися до обласних державних організацій.

Сучасну інтегровану систему державного управління слід розглядати як систему зв'язків з громадськістю, яка реалізується в межах державних та автономних адміністративних повноважень відповідно до Конституції України, здатна адаптуватися до змін навколишнього середовища, змінюючи (трансформуючи) якісні характеристики підсистема та елементи системи Шляхи забезпечення очевидної синергії сучасної держави.

Це не зовсім нова система державного управління, а національна державна модель, яка інтегрує державну діяльність на всіх рівнях, створює необхідну адміністративну гнучкість, а інтеграція підсистем та елементів взаємодіє для отримання очікуваних результатів. Результати управління. Значною перевагою впровадження децентралізованої моделі територіального управління є те, що вона може відновити абсолютно нові відносини без розриву ієрархічних зв'язків між урядами всіх рівнів. Водночас внутрішні характеристики цих відносин забезпечують можливість змін у контексті стандартів, правил і процедур, запропонованих внутрішніми та зовнішніми учасниками.

У цьому сенсі реалізація принципу відкритості в системі «люди-суспільство-держава (влада)» може бути досягнута через соціально-політичне партнерство, а оптимальним результатом є те, що національна держава розвивається на основі найбільшої наближення. .. Влада громадян. Тому реформа децентралізації на даному етапі передбачає універсальний організаційно-правовий механізм, через використання різноманітних

правових засобів для виявлення, координації та реалізації суспільних потреб та інтересів, формування суб'єктивних прав та обов'язків соціальних учасників. Розбирайтеся та передавайте їхні стосунки. У конкретних правовідносинах. Забезпечення правового супроводу такої діяльності дозволяє досягти високої ефективності та високої якості будь-якого виду управлінської діяльності. Публічне право регулює поведінку суб'єктів та об'єктів публічного управління, шляхом коригування організації та права може забезпечити послідовність і цілеспрямованість діяльності, спрямованої на задоволення об'єктивно існуючих суспільних потреб та інтересів на конкретному етапі суспільного розвитку.

1.2. Теоретико-правові домінанти фіскальної децентралізації

Реформи децентралізації мають надати громадам повноваження та ресурси для задоволення поточних потреб регіону. Розробка та впровадження системи оцінки ефективності фінансової підтримки місцевих бюджетів посилили стимули для місцевих бюджетних надходжень, але поточні результати фіскальної децентралізації свідчать про те, що органи місцевого самоврядування не мають достатніх ресурсів для забезпечення коштів для місцевої фіскальної децентралізації та автономії. держава.

Децентралізація влади між центральними та місцевими органами влади охоплює всі суб'єкти взаємодії з адміністративними регіонами, зокрема, центральна влада має більші повноваження, але органи місцевого самоврядування ближче до місцевих громад і тому краще розуміють місцеві потреби. Це має вирішальне значення. У процесі реалізації національної політики. Тому між урядами всіх рівнів виникають конфлікти інтересів, конфлікти функцій, конфлікти завдань, конфлікти відповідальності. Зміна поглядів на природу державного управління поступово призвела до переходу державного управління до децентралізації, що відбулося в ході поширення

нової концепції державного управління, що ґрунтується на двох теоріях громадського вибору та «принципи та агентство». Основними представниками теорії соціального вибору є Дж. Бьюкенен [6] та К. Ерроу [7], які наголошували на необхідності зниження ролі державного нагляду та посилення ринкових механізмів. Представниками теорії «керівник і агент» є Б. Мітнік [8] та С. Росс [9], їхня ідея полягає у встановленні відносин з державним сектором як акціонера та менеджера приватного сектора для досягнення «трьох параметрів». «Комісійні люди та агенти». Е »-Економіка. – Шахта, економія, ефективність.

Є ознаки децентралізації влади, відповідальності та ресурсів від центрального уряду до органів місцевого самоврядування. Однак за типом і формою децентралізації будуть різні характеристики та характеристики, що потребує окремого наукового осмислення.

Німецькі вчені Дж. Браун та В. Гроте [10] вказали, що згідно з класифікацією Світового банку необхідно розрізнити три типи децентралізації, які взаємопов'язані:

- Політика — надання місцевим органам влади більших повноважень у прийнятті рішень, включаючи встановлення певних стандартів та законодавства;
- Адміністрація – перерозподіл повноважень, відповідальності та ресурсів між різними рівнями влади;
- Фінанси – передача повноважень для збільшення джерел доходу, отримання трансфертів та прийняття рішень про поточні та капітальні витрати.

Польські професори Е. Ruskowski та С. Kosikowski [22, с. 163] також розрізняють політичну децентралізацію та адміністративну децентралізацію, але поєднують фіскальну децентралізацію з фінансовою децентралізацією, яка забезпечує фінансову або матеріальну підтримку, а також володіння та користування правами та розпорядженням фінансові ресурси, якими володіє громада. Проте, окрім згаданого типу децентралізації, Т. Безверхнюк [23] також спеціально вказав, що демократична децентралізація, яка рівнозначна

автономії, характеризується децентралізацією частини адміністративної влади до органів місцевого самоврядування. Іншими словами, повноваження делегуються не органам місцевого самоврядування, а безпосередньо органам місцевого самоврядування.

Фіскальна децентралізація за формою зазвичай включає три компоненти: децентралізацію, авторизацію та децентралізацію [26]. Децентралізація (квазідецентралізація) характеризується відносно слабким ступенем децентралізації, що передбачає децентралізацію влади на місцевий рівень. Однак у цьому випадку доходи та прийняття рішень залежать від центральної влади. Тому місцева влада надає більше консультацій та координації з питань місцевого розвитку.

На відміну від децентралізації, авторизація характеризується вищим ступенем децентралізації, що забезпечує часткову адміністративну та фінансову незалежність місцевих органів влади, але центральна влада може відмінювати рішення на місцевому рівні. Органи місцевого самоврядування можуть накопичувати місцеві податки та отримувати цільові надходження від центрального уряду. Найбільш розвиненою формою фіскальної децентралізації вважається децентралізація, яка характеризується виділенням окремих функцій і повноважень місцевим органам влади, які мають право самостійно приймати рішення, накопичувати доходи, формувати власні бюджети, а також розподіляти та перерозподіляти ресурси Крім вищезгаданих форм децентралізації, А. Маслов [25] описав ще одну форму-диверсію, нетипову для України. Відповідно до запланованого відведення адміністративні чи інші функції мають бути передані приватним чи державним організаціям, частина функцій має бути передана, можлива дерегуляція чи часткова приватизація.

В Україні в різних сферах спостерігаються різні види децентралізації або їх комбінації. Зокрема, з точки зору функціональної класифікації видатків у десяти напрямках жоден з цих трьох видів не є типовим [26]. Наприклад, авторизація є характерною формою виконання державних функцій,

національної оборони, громадського порядку, безпеки і правосуддя, а децентралізація — характерною формою економічної діяльності. Децентралізацією та децентралізацією характеризуються сфери охорони навколишнього середовища та житлово-комунального господарства, сфери охорони здоров'я, розумового та фізичного розвитку, освіти та соціального захисту, соціального забезпечення – децентралізація та авторизація. Тому найбільш розвинена форма фіскальної децентралізації-децентралізації є характерною для більшості сфер управління, але для державних функцій та правоохоронних органів характерна форма уповноваження, оскільки їх координація має здійснюватися на центральному рівні.

Крім різних форм і видів фіскальної децентралізації, Є. Русковський та Я. Салачна [27] також встановили модель, засновану на частці місцевих податків у податковій системі, і певним чином представляли фіскальне забезпечення. Ступінь децентралізації. Місцевий уряд:

1) Скандинавські моделі місцевих податків становлять 10-20% ВВП і 20-50% усіх податків. Ця модель типова для Швеції, Данії та Фінляндії;

2) Латинська модель-характеризується низьким ступенем децентралізації, оскільки місцеві податки становлять 4-6% ВВП, до 20% усіх податків. Латинська модель типова для Італії, Франції та Іспанії;

3) Ганноверська модель місцевого податку становить лише 1-2% ВВП і близько 4-5% податкових надходжень. Серед країн, де існує ця модель, є Великобританія, Німеччина, Нідерланди та Польща.

В Україні частка місцевих податків у ВВП становить 1,6-1,8%, а в загальному бюджеті податки становлять 5-6%, тому можна сказати, що в Україні діє Ганноверська модель. Крім того, Україна обрала шлях децентралізації, подібний до Польщі, і Польща також має цю модель.

Ці моделі фіскальної децентралізації можна об'єднати з такими формами: скандинавська модель описує найвищий ступінь децентралізації і тому поєднується з децентралізацією; латинська модель – з делегуванням, а

Ганноверська модель – із найслабшою децентралізацією. Форма – децентралізація.

I. Форкун та П. Футорний [28] не лише поділили фінансову децентралізацію за формою, типом та режимом, а й поділили фінансову децентралізацію за сферою впливу та методом побудови. За сферою впливу розрізняють такі види децентралізації:

- Територіальність — адміністративні установи створюються в регіональних громадах, які керуються незалежно від органів державної влади, оскільки вони не входять до їхньої ієрархічної системи;

- Функціональність – згідно з процедурами, передбаченими законодавством, надавати повноваження в різних аспектах певних сфер та право на управління та виконання певних функцій;

- Субстантивність – існує демократично обраний орган, який юридично представлений і контролюється державним органом вищого рівня, оскільки він відповідає національній ієрархії.

Тому за методами побудови розрізняють лише два види децентралізації:

- Вертикаль — визначає послідовність прийняття рішень установами всіх рівнів, наглядає та контролює їх діяльність;

- Горизонтальні – існують функціональні розподіли та визначення між первинними органами влади в різних галузях.

Фіскальна децентралізація поділяє Ю. Шпака [29] на такі види за об'єктом:

- Децентралізація доходів — консолідація власних доходів, достатніх для виконання визначених завдань і функцій, і встановлення права самостійно визначати їх масштаб;

- децентралізація видаткових повноважень – забезпечення платної влади та достатніх ресурсів для її реалізації;

- Децентралізація юридичної та організаційної незалежності – право формулювати, затверджувати та виконувати бюджети, контролювати та звітувати.

В Україні законодавчі передумови місцевої децентралізації створюються за часів незалежності та прийняття Конституції України, Декларації про національний суверенітет, ратифікації Європейської хартії місцевої автономії та прийняття українських законів». встановлюються принципи функціонування місцевого самоврядування-принципи, реалізується розподіл влади між різними рівнями державної влади Наступним важливим кроком у запровадженні децентралізації є прийняття концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної влади. «Закон про добровільне об'єднання територіальних громад», «Закон про співробітництво територіальних громад», «Принципи національної регіональної політики» та внесення змін до бюджетного та податкового законодавства, що дозволило розпочати адміністративно-регіональні реформи, а також фактично також дозволила реформа взаємовідносин між бюджетами досягти фіскальної децентралізації стає можливою – змінюється розподіл доходів і видатків між різними рівнями бюджетів, запроваджується новий механізм горизонтального вирівнювання спроможності оподаткування Територія. З 2015 року територіальні громади добровільно об'єднали зусилля для розширення надання базових адміністративних послуг шляхом створення спеціалізованих центрів (реєстрація на проживання, видача паспортних документів, реєстрація юридичних та фізичних осіб тощо). На наступному етапі 2018-2021 рр. продовжуватиметься підтримка децентралізації, яка подальше об'єднання громад, зміцнення їх можливостей, розвиток місцевої інфраструктури, збереження громадської власності, благоустрій та створення умов для національного інвестування забезпечують комерційні умови.

У 2015 році відбулися суттєві зміни в контексті запровадження фіскальної децентралізації як фіскальної складової, оскільки набула чинності зміна до Закону України «Про оподаткування та бюджет», яка пов'язана зі зміною системи розподілу податків між різними рівнями бюджету. 1.1. Перш за все, змінився розподіл податкових надходжень у великих країнах - податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) та податок на прибуток підприємств

(ПДФО): частина ПДФО була перерахована до місцевого бюджету, а для ПНП - не в повному обсязі. включено до 2015 року. Державний бюджет, зараз 10% перераховано до обласного бюджету та міста Києва, з урахуванням нерівномірного розподілу виробничих потужностей підприємств та реєстрації платників у великих містах. Змінилися непрямі податки – податок на споживання стягується з роздрібної торгівлі оподатковуваними товарами та включається до бюджету місцевого самоврядування [29].

Таблиця 1.1

Нормативи відрахувань окремих податків та зборів до бюджетів різних рівнів, % [29].

Норматив / / Ланка бюджету	Чинні до 01.2015 року				Чинні на 01.2020 року				
	Бюджети міст обласного значення	Обласний бюджет, районні, бюджети, сіл, селищ, міст	Державний бюджет	Бюджет м. Києва та м. Севастополя	Бюджет ОТГ, району, міста обласного значення	Бюджети сіл, селищ, міст районного значення	Обласний бюджет	Державний бюджет	Бюджет м. Києва та м. Севастополя
ПДФО	75	25	0	50;100	60	0	15	25	60;100
ПНП	-	-	100	-	-	-	10	90	10;0
Екологічний податок	Спеціальний фонд (СФ)				Спеціальний фонд			ЗФ	СФ
	25	10	65	35	25	25	30	45	55
Акцизний податок (роздрібна торгівля)	-	-	-	-	100	100	-	-	100
Єдиний податок	СФ (бюджет розвитку)		-	СФ (бюджет розвитку)	Загальний фонд (ЗФ)				ЗФ
	100			100	100	100	-	-	100
Податок на майно	100*	-	-	-	100	100	-	-	100
Туристичний збір	-	-	-	-	100	100	-	-	100
Збір за паркування ТЗ	-	-	-	-	100	100	-	-	100

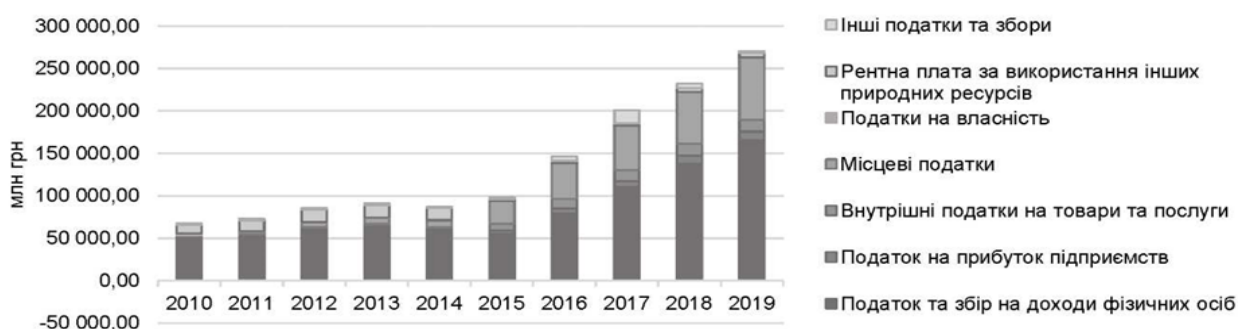
Важливою зміною в місцевому бюджеті є зміна в обліку єдиного податку – перерахування з бюджету розвитку з періоду дії на 2015 рік до загального фонду. Ці зміни також безпосередньо пов'язані зі спрощеною системою оподаткування, обліку та звітності – окремий четвертий податок єдиного податку платника фіксованого сільськогосподарського податку виділяється в окрему четверту групу за умови, що не менше 75% виробляється сільським господарством. Основна критика цих змін полягає в тому, що бюджет розвитку як частина спеціальних фондів використовується переважно для капітальних видатків, які безпосередньо впливають на регіональний розвиток,

тоді як загальні кошти переважно використовуються на поточні видатки. Податок на нерухомість, включений до бюджету розвитку [29], має аналогічні зміни, але з 2015 року введено комплексний податок на нерухомість, який об'єднує кілька компонентів (податок на нерухомість, податок на транспортування, крім землі, та податок на оплату землі).), а тому повністю входить до загального фонду бюджету місцевого самоврядування.

Поправка до Податкового законодавства передбачає, що місцеві органи влади мають право встановлювати ставки податку на нерухоме майно для житлової та нежитлової нерухомості в межах, встановлених центральним органом влади, та надавати пільговий режим сплати таких податків, розширюючи таким чином базу надходження до місцевих бюджетів. З метою забезпечення фінансовими ресурсами місцевого бюджету також запроваджуються місцеві збори – туристичні та паркувальні, які зараховуються до загального фонду.

Результатом змін у розподілі податків і зборів між бюджетами, спрямованих на підвищення фіскальної спроможності місцевих бюджетів, є збільшення податкових надходжень, з яких найбільша частка припадає на податок на доходи фізичних осіб та місцеві податки і збори, як показано на рисунку

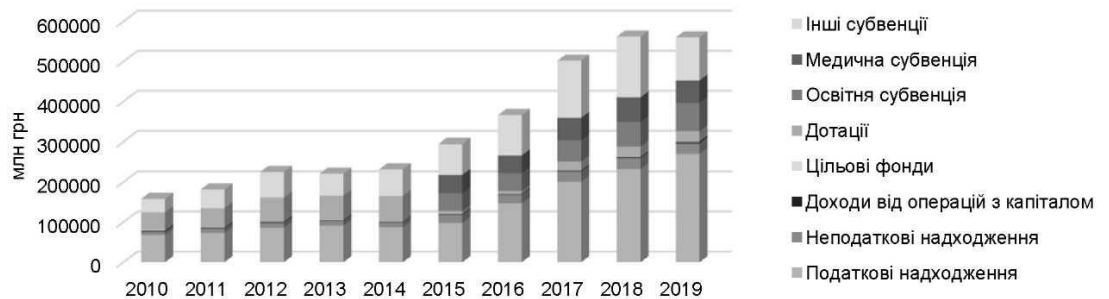
1.1

Рис. 1.1. Динаміка податкових надходжень місцевих бюджетів [29].

Як наслідок, збільшення доходів місцевого бюджету (рисунок 1.2) обумовлено також збільшенням міжбюджетних трансфертних платежів, основою яких з 2015 року є субсидії – переважно освіта та медичне

обслуговування. Слід зазначити, що такі дохідні складові, як неподаткові надходження та доходи від капітальних операцій, значно не зросли, і ці надходження мають великий потенціал як джерело наповнення місцевих бюджетів.

Рис. 1.2. Динаміка доходів місцевих бюджетів [29].

Збільшення доходів місцевого бюджету супроводжується збільшенням витратів. Значна соціальна спрямованість витратів (основними напрямками коштів залишаються освіта, медичне обслуговування, соціальний захист, соціальне забезпечення) призвела до скорочення інвестицій в економіку чи інфраструктуру. Це капітальна складова, яка підвищить ефективність фінансова децентралізація в довгостроковій перспективі. Очікуйте. У структурі витратів місцевих бюджетів переважають витрати на освіту, їх частка протягом аналізованого періоду коливалася в межах 27-34%. Витрати на соціальний захист та соціальне страхування також становлять велику частку – коливається в межах 18-30%. Витрати на медичне обслуговування становлять 16-23%. Якщо кошти використовуються ефективно, значна частина витратів на охорону здоров'я та освіту є позитивним явищем, оскільки є інвестиції в охорону здоров'я та розвиток країни. Однак ці три види витрат мають більш соціальний характер і не є прямими інвестиціями в економічний розвиток чи стимулювання. У 2014 році частка витратів на економічну діяльність знизилася з 5,13% до 4,13%, а наступного року почне стабільно зростати, досягнувши максимуму в 14,68% у 2019 році. Що стосується інших витратів, то частка державних функцій становить 4-6%,

житлово-комунальні послуги – 3%, розумовий і фізичний розвиток – 3-4%, а частка на оборону, громадський порядок і безпеку, правосуддя і захист. витрати не перевищують 1% %.

Тому місцеві доходи та видатки зросли, але це явище не свідчить однозначно про поширення та поглиблення бюджетної децентралізації [29].

Для оцінки стану бюджетної децентралізації використовуються різноманітні показники, але основними та найбільш часто використовуваними є (табл. 1.2):

- 1) коефіцієнт децентралізації доходів, що показує частку доходів місцевого бюджету (зазвичай без урахування міжбюджетних трансфертних платежів) у доходах зведеного бюджету;
- 2) коефіцієнт децентралізації видатків – частка місцевого бюджету у сукупних видатках бюджету;
- 3) питома вага видатків місцевих бюджетів у ВВП – відображення розподілу фінансових ресурсів між органами місцевого самоврядування;
- 4) Частка власних доходів у структурі доходів місцевого бюджету відображає ступінь фінансової незалежності місцевого бюджету.

Таблиця 1.2

Показники стану фіскальної децентралізації місцевих бюджетів [29].

Рік	Доходи місцевих бюджетів без трансфертів	Доходи Зведеного бюджету	Видатки місцевих бюджетів без трансфертів	Видатки Зведеного бюджету	П В Е	Доходи місцевих бюджетів	Коефіцієнт децентралізації доходів	Коефіцієнт децентралізації видатків	Відношення видатків місцевих бюджетів до ВВП	частка власних доходів у структурі місцевих бюджетів
2010	80,52	314,51	152,02	377,84	1079,35	159,40	25,60%	40,23%	14,08%	50,51%
2011	86,66	398,55	178,27	416,85	1299,99	181,53	21,74%	42,77%	13,71%	47,74%
2012	100,81	445,53	221,23	492,45	1404,67	225,27	22,63%	44,92%	15,75%	44,75%
2013	105,17	442,79	218,24	505,84	1465,20	221,02	23,75%	43,14%	14,89%	47,58%
2014	101,10	456,07	223,51	523,13	1586,92	231,70	22,17%	42,73%	14,08%	43,63%
2015	120,48	652,03	276,94	679,87	1988,54	294,46	18,48%	40,73%	13,93%	40,92%
2016	170,75	782,86	346,34	835,83	2385,37	366,14	21,81%	41,44%	14,52%	46,63%
2017	229,50	1016,97	490,12	1056,97	2983,88	502,10	22,57%	46,37%	16,43%	45,71%
2018	263,48	1184,29	563,28	1250,19	3560,60	562,42	22,25%	45,06%	15,82%	46,85%
2019	300,23	1289,85	557,53	1372,35	3974,56	560,53	23,28%	40,63%	14,03%	53,56%

Децентралізація видатків майже вдвічі перевищує надходження від потреби міжбюджетного вирівнювання, але нижчі показники цих коефіцієнтів свідчать про нижчий ступінь децентралізації. Порівняння видатків місцевих бюджетів і ВВП показує протилежний результат – понад 15% у 2017-2018 роках є ознакою високого ступеня децентралізації. Незважаючи на серйозні зміни, низький рівень самоокупності, висока залежність місцевих бюджетів від центрального уряду та більше субсидій, ніж субсидій, призвели до обмежень використання коштів.

РОЗДІЛ II

ФІСКАЛЬНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ: ЗАСАДИ, ПРАКТИКА ТА РИЗИКИ

2.1. Фіскальна децентралізація в контексті наповнення доходів місцевих бюджетів

Метою досягнення сталого національного розвитку є забезпечення ефективної діяльності та розвитку українських територіальних громад – це результат адміністративно-територіальної реформи наприкінці 2020 року. Водночас реалізовано питання фінансової незалежності та чи справді громада може фінансувати власні потреби з місцевого бюджету на основі стабільного та належного рівня наповнення. Крім того, ці питання потребують вирішення в контексті цифрової трансформації України та онлайн-надання більшості державних послуг, а також формування нових методів місцевої автономії.

Засновником теорії фіскальної децентралізації вважається американський економіст Чарльз Тіб, який вважає, що «фіскальна децентралізація посилює конкуренцію між місцевими органами влади і в кінцевому підсумку обмежує розмір державного сектору; децентралізація підвищує ефективність, оскільки місцеві органи влади мають кращу інформацію. Потреби його жителів різко контрастують з центральним урядом» [46, с. 80]. Зокрема, Чічібу вважає, що саме фіскальна децентралізація надає місцевим органам влади автономію у фінансуванні та наданні суспільних товарів і послуг населенню. Ця автономія притаманна фіскальній політиці США. Інші країни нещодавно дійшли висновку, що децентралізація є політично необхідною. Іншими словами, дослідники показали, що за умови фінансової автономії місцевого самоврядування державні витрати задовольняють особисті переваги споживачів відповідно до їхніх потреб [40].

Н. Бикадорова вважає, що під фіскальною децентралізацією слід розуміти процес розподілу функцій, фінансових ресурсів та відповідальності між центральним та місцевим органами влади на всіх рівнях [32, с.17]. 146]. При цьому В. Гром та А. Кулай вважають, що фіскальна децентралізація – це

перерахування певних доходів або частини доходів до структури доходів місцевого бюджету, а також встановлення податків і місцевих зборів і навіть власних податкова політика [34, с 26].

Отже, згідно з наведеним визначенням, фіскальну децентралізацію можна розуміти як процес передачі певних обов'язків, відповідальності та повноважень від центрального уряду та департаментів державного управління з кінцевою метою підвищення ефективності. Формування, розподіл і перерозподіл національних фінансових ресурсів.

Слід зазначити, що існує три основні способи розподілу фінансових ресурсів між органами влади всіх рівнів та органами місцевого самоврядування. Перша модель базується на повному розподілі податків між державною владою та місцевою автономією. Це означає, що органи місцевого самоврядування мають принаймні три типи податків: податки центрального уряду, податки місцевого самоврядування та податки місцевого самоврядування (ця модель використовується в США та Канаді). Друга модель заснована на фіксованому розподілі основних податків між різними рівнями влади та місцевої автономії в законодавстві (наприклад, у Федеративній Республіці Німеччина податок на додану вартість поділяється на федеральний та земельний на фіксованій основі). третя державна влада та Метод розподілу фінансових ресурсів між місцевою автономією ґрунтується на принципі, що всі рівні державної влади та місцевої автономії мають спільну базу оподаткування. Уряди всіх рівнів та органи місцевого самоврядування можуть встановлювати власні ставки податку в певному діапазоні. Отже, загальна ставка податку — це загальна ставка податку всіх рівнів влади та місцевого самоврядування (наприклад, у Швеції ставка податку на доходи фізичних осіб встановлюється центральним урядом, регіональними органами влади та муніципалітетами). При цьому іноді окремо згадується інша особлива «радянська модель» розподілу фінансових ресурсів між різними рівнями влади, сформована в Радянському Союзі в 1930-х роках. Він ґрунтується на частці державної влади у розподілі податків і базується на нормативах, що

щорічно встановлюються вищими державними органами [43, с. 17]. Звичайно, у чистому вигляді на практиці ці моделі розподілу бюджетних ресурсів між державними відомствами та органами місцевого самоврядування не використовуються, а зазвичай коригуються та змішуються. Україна Протягом останніх 20 років науковці та практики обговорюють найкращий шлях досягнення національної фіскальної децентралізації. Ми вважаємо, що ця дискусія стала зрозумілою в 2004-2005 роках, коли посади відповідальних за ці сфери були внесені до українського Кабміну. При цьому вони приділяють занадто багато уваги певним історичним деталям функціонування бюджетної системи, певною мірою не вистачає політичної волі для завершення реформи на найвищому рівні.

Навпаки, податкове законодавство з'явилося в Україні лише у 2010 році, спрощуючи систему оподаткування та, певною мірою, адміністративний механізм. Протягом кількох років план децентралізації почав активно обговорюватися на інституційному рівні, а першим кроком у його реалізації став серйозний перерозподіл податків на місцевому рівні. Тому 28 грудня 2014 року в Україні прийнято «Закон про внесення змін до бюджету міжбюджетних відносин України» та «Закон про внесення змін до податкового законодавства України та деяких інших законів про податкову реформу». Ці практичні кроки законодавців створили важливі передумови для справжньої фіскальної децентралізації, передбачили передачу органам місцевого самоврядування додаткових повноважень щодо бюджету та інтеграцію джерел фінансування для реалізації цих повноважень, хоча ці закони мають багато дискусій, недоліків та упущень. ... Разом з тим, 5 лютого 2015 року на основі деяких удосконалень та реформ системи оподаткування в Україні було прийнято «Закон про добровільні об'єднання територіальних громад», який є базовим законодавчим законопроектом про адміністративне управління. Децентралізація державної влади. Проте, на нашу думку, процес добровільного воз'єднання з 2015 по 2021 рік можна назвати дуже повільним, що, очевидно, викликано певними психологічними факторами, такими як

національна нестабільність, військові конфлікти та локальна недовіра. Успіх і перспективи цієї реформи. Тому у 2020 році для країни доцільно прийняти «жорсткий» підхід до певної міри завершення реформ.

З прийняттям законодавчої реформи вищезгаданої загальнодержавної структури розподілу податків розширено перелік податкових надходжень місцевих бюджетів, які отримують органи місцевого самоврядування. Перелік податкових надходжень, що складають державний бюджет, зазнав серйозних змін, розширено фіскальне поле для реалізації відповідної національної політики [41, с.252]. Сьогодні відповідно до статей 64 і 67 Закону про бюджет України до місцевого бюджету територіальної громади сплачуються податки: 60% податку на доходи фізичних осіб, 37% цільової орендної плати за окремі лісові ресурси. Порядок лісозаготівлі як основне призначення; загальнодержавне зобов'язання щодо включення до бюджету місцевого самоврядування за місцем проведення та місцем видачі документів; податку на споживання при реалізації суб'єктами роздрібною торгівлі оподатковуваних товарів; податку на прибуток із спільних користування майном підприємствами та фінансовими установами, згідно з Кодексом [33] Збори та інші платежі.

Об'єднана територіальна громада (ОТГ) є публічною юридичною особою. Громадська юридична особа, утворена шляхом реорганізації сільських, селищних, міських рад, обраних обласними громадами. Ці громади об'єднуються шляхом приєднання до юридичної особи: сіл, селищ, міста Лада, що знаходяться в адміністративному центрі ОТГ. ОТГ має право формувати, розподіляти та використовувати суміжні фонди. Слід зазначити, що конкретні обставини фінансової юридичної особи ОТГ такі: 1) Матеріально-фінансова основа діяльності, у тому числі рухоме та нерухоме майно, капітал, земля та інші природні ресурси, тобто спільна діяльність у сільській місцевості. Районні, селищні, міські ради та ті, що розташовані в адміністративному центрі ОТГ; 2) майно, гроші та природні ресурси, передані від територіальної громади ОТГ у законну спадщину, об'єднуються з дня виборів у с. селищна та

міська рада, ОТГ Отримати владу; 3) Набуття та виконання майна та можливість самостійно визначати інші фінансові зобов'язання 4) Закон може бути звільнений від обов'язку відповідати за майно 5) Можливість нести майно. стати засновником юридичної особи не тільки у сфері публічного права, а й у сфері приватного права тощо [30].

У свою чергу, 12 червня 2020 року Кабінет Міністрів України ухвалив 24 розпорядження про визначення адміністративних центрів та затвердження територій громад. У результаті в країні створено 1469 державних громад, у тому числі 409 міських громад, 433 селища та 627 сільських громад (з них 31 громада на непідконтрольних територіях у Донецькій та Луганській областях). Однак серед 1439 осіб перші вибори місцевих голів та представників місцевих рад відбулися 25 жовтня 2020 року. Населення територіальних громад коливається: від 1368 (Олександрівська територіальна громада, Мелітопольський район) до 1443207 (Харківська територіальна громада, Харківський район). Слід зазначити, що закон не затверджує обмеження кількості мешканців та певні географічні обмеження щодо формування громад [36]. Хоча така «влада» необхідна, у довгостроковій перспективі ми можемо лише констатувати її успіх чи невдачу. Основним критерієм є ефективність діяльності регіональної громади, яку неможливо гарантувати через відсутність місцевих фінансових ресурсів. Нарешті, тепер стало зрозуміло, що багато з цих громад зіткнеться з недостатніми податковими можливостями та іншими фінансовими труднощами. Ситуація ускладниться через необхідність нової передачі громаді повноважень для фінансування різних соціальних об'єктів.

Тому ми аналізуємо результати фіскальної децентралізації на основі оцінки динаміки доходів місцевого бюджету на душу населення з 2019 по 2020 роки (табл. 2.1). Це видно з таблиці. 2.1. Регіонами з найбільшим доходом місцевого бюджету на душу населення у 2019 році є Київська, Київська, Дніпропетровська та Полтавська області – 14295,8 грн, 8510,3 грн, 8971,4 грн, 8469,3 грн та 1495,820 млн грн. , 8630,7 грн на особу у 2020 р. відповідно. Проте найменше відхилення цього показника було в Полтаві (101,9%),

Дніпропетровську (103,8%), Закарпатті (104,6%), Одесі (105%) та Чорно Фузе (105,8%) та інших державах. Максимальне відхилення в Луганській області – 112,9%, а середнє значення по Україні – 106,4%.

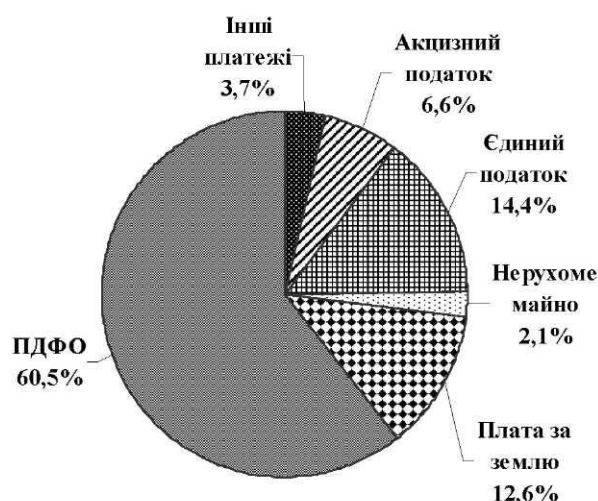
За підсумками 2020 року дохід загального фонду місцевого бюджету України (без урахування міжбюджетних трансфертів) становить 290,1 млрд ОАЕ, що становить 99,0% від затвердженого річного плану з урахуванням змін (293,2 млрд ОАЕ). У порівнянні з планом без урахування змін (визначеного на момент затвердження місцевого бюджету – 291,1 млрд. ОАЕ) рівень виконання становить 99,6% [36]. Крім того, порівняно з 2019 роком номінальне зростання виручки в 2020 році складе 14,9 млрд Еміратів, що на 5,4%. Зазначимо, що виручка у 2019 році зросла на 17,5% (+41,1 млрд грн) порівняно з 2018 роком.

Безсумнівно, що на доходи місцевих бюджетів у 2020 році суттєво вплинуть карантинні заходи, пов'язані з пандемією коронавірусу. З квітня по травень доходи значно знизилися, а потім поступово відновилися з червня по липень. Середній темп зростання доходів з жовтня по грудень становив 10,7%. Як і раніше, найбільшу частку всіх надходжень місцевих бюджетів в Україні становлять доходи від сплати податку на доходи фізичних осіб – 177,8 млрд. грн., що становить 61,3% загального доходу загального фонду місцевого бюджету. У порівнянні з 2019 роком податкові надходження зросли на 12,3 млрд ОАЕ або на 7,4% [36].

У 2020 році існуватиме прямий бюджетний зв'язок між 872 об'єднаними територіальними громадами та державним бюджетом (враховуючи 41 місто обласного значення, до якого вони приєдналися). У 2020 році дохід до загального фонду бюджету ОТГ (без трансфертів держбюджету) досягне 54 млрд грн, що становитиме 18,6% від загального доходу бюджету всіх місцевих українців. У структурі доходів загальних фондів ОТГ податок на доходи фізичних осіб становив 60,5% (рисунок 2.1), що становило 58,1% у 2019 році. Дохід ПДФО досяг 32,7 млрд грн. Отримано 6,8 млрд ОАЕ (12,6% від загальної суми) плати за землю, одиничний податок – 7,8 млрд ОАЕ (14,4%),

акцизний податок – 3,6 млрд ОАЕ (6,6%), у тому числі податок на споживання палива – 2,3 млрд ОАЕ (4,2%), крім земель Податок на нерухомість – 1,2 млрд грн (2,1%) [36].

Ми вважаємо, що якщо податкове законодавство залишиться незмінним, то за підсумками наступних кількох років структура доходів бюджету ОТГ України буде приблизно такою ж. Проблемою залишається роль місцевих податків, а саме єдиного податку та податку на нерухомість (усього 29,1% доходів у 2020 році). Звісно, якщо порівняти надходження місцевих податків до адміністративної реформи з місцевим бюджетом, то вони в принципі мізерні, всього кілька відсоткових пунктів, і бюджетна система зазнала якісних змін. Проте ми вважаємо, що необхідно стимулювати наповнення бюджету ОТГ за рахунок місцевих податків, що викличе інтерес у місцевих керівників, адже з часом це збільшить кошти на потреби цих громад тощо. .

Рис. 2.1. Структура надходжень (без трансфертів з державного бюджету) ОТГ у 2020 році [30]

Таким чином, поки що структура доходів бюджету ОТГ, де головну роль відіграє ПДФО, все ще є дещо спотвореною, що суперечить найкращим практикам Європейського Союзу та інших розвинених країн щодо розвитку місцевої автономії та забезпечення фінансової незалежності. .

Зазначимо, що загальні видатки місцевого бюджету у 2020 році становлять 478,1 млрд юанів, що на 88,2 млрд юанів (-15,5%) менше, ніж у

2019 році. Серед них видатки загального фонду в 2020 році становлять 357,7 млрд ОАЕ, що на 84,9 млрд (-19,2%) менше, ніж у 2019 році. Основним спонуканням територіальних громад до формального визначення об'єктів громадської власності є збільшення можливості надходження до бюджету шляхом належного розпорядження отриманими активами. Станом на квітень 2021 року 98,8% територіальних громад прийняли рішення про прийняття на залишок державного майна (23 523 – передані, 287 – не передані) [36].

У цьому контексті вибір ефективної моделі розвитку української ОТГ є запорукою її формування на основі найкращого світового досвіду та фактичної фіскальної децентралізації та фіскальної спроможності, яка збалансує джерело бюджетів громад, оскільки є справжньою Незалежною агенцією. Це особливо важливо в контексті необхідності національної оцифровки, особливо для використання нових онлайн-методів надання якісних послуг.

На цьому етапі цифровізація державних послуг дає можливість покращити життя громадян та розвивати різноманітні сектори економіки в різних регіонах і країнах, особливо у великих громадах, таких як Київ, Львів, Харків, де економіка громади може бути використана як окреме поняття. використання. Цифрові послуги проникли в усі сфери життя та спричинили зміни у бізнес-процесах та відносинах між країнами, компаніями та спільнотами. У свою чергу, роль цифрової грамотності в українському населенні зростає. На тлі нових можливостей, які надають сучасні послуги, потенціалу економії часу та уникнення бюрократичних витрат і ризиків, розвиток цифрової грамотності є важливим напрямком соціального розвитку. Трансформація. , Не лише на загальнодержавному, а й на національному рівні ОТГ потрібно вирішувати цифрову проблему.

Слід зазначити, що Україна запровадила багато електронних послуг для прискорення цифрової трансформації, що є великим успіхом. У той же час, щоб змінити звичний режим надання державних послуг, потрібен час і зусилля, адже наявність онлайн-сервісів не означає, що всі мешканці будуть ними користуватися відразу. Важливо виховувати бажання громадян

користуватися електронними послугами [42]. Міністерство цифрової трансформації України у 2020 році запустило проект «Дія» – державний електронний сервіс у вигляді мобільних додатків та порталів, головною метою якого є створення цифрової нації. З моменту запуску порталом скористалися понад 4 мільйони людей, понад 4,5 мільйона людей скористалися додатком, а щодня реєструвалися приблизно 25 тисяч громадян. Станом на 2021 рік мобільні додатки мають 9 типів функцій оцифрування документів, а портал надає понад 50 загальнодоступних онлайн-сервісів, заощаджуючи час і ресурси користувачів, економлячи витрати національного бюджету [36]. Онлайн-адміністративні послуги також є інструментом приборкання корупції та значного скорочення бюрократії.

Нарешті, правильне очікування полягає в тому, що цифровізація вітчизняної економіки дозволить створювати щонайменше від 11% (2021) до 95% (2030) додаткового ВВП щороку, на додаток до 1260 доларів. Створив мільярд. ВВП США (10 років), доходи бюджету зросли на 240 млрд дол. США (10 років); створити 700 000 нових робочих місць; до 2030 року цифрова економіка становитиме 65% загального ВВП України; забезпечить широкопasmовий доступ до Інтернету 99,9% українських домогосподарств; охопить 4G-5G; мобільний Інтернет охопить 99% автомобільних, залізниць та 95% сільської місцевості, забезпечуючи 99,9% громадян цифровими ідентифікаційними даними (картка громадянина, мобільний ідентифікатор) та технічними можливостями користування довірчими послугами [45]. Для цих територій особливо важливо забезпечити певний доступ до Інтернету для мешканців ОТГ у сільській місцевості, інакше ці жителі не зможуть отримати доступ до цифрових послуг через технічні бар'єри. Крім того, їхні права будуть обмежені з точки зору кращих можливостей використання цифрових послуг у спільнотах, створених навколо великих міст.

Загалом, важливо пам'ятати про плюси та мінуси фіскальної децентралізації, які необхідно враховувати при формуванні української громади та цифровізації громади та країни в цілому (додаток А).

Під фіскальною децентралізацією слід розуміти процес передачі окремих обов'язків, відповідальності та повноважень від центрального уряду та департаментів державного управління «на місця», кінцевою метою якої є підвищення ефективності формування, розподілу та перерозподілу державних фінансів. ресурс. Розширення бюджетних повноважень уряду та місцевих органів влади на основі фіскальної децентралізації є розумним і необхідним для розвитку країни та підтримки потенціалу національної економіки та суспільства через краще розуміння потреб і перспектив громади. Водночас, необхідна оптимізація країни, і структура місцевого оподаткування та колективного доходу на всіх рівнях, і збільшення частки місцевого оподаткування. Проте в останні роки спостерігаються позитивні тенденції щодо наповнення місцевих бюджетів та надійності та якості цих джерел.

Вирішення питання фінансової незалежності ОТГ в Україні має враховувати потреби державного та комерційного секторів у цифровій трансформації на національному, регіональному та індивідуальному рівнях громад. Розвиток цифрових ініціатив, особливо на основі покращення «ефективних» можливостей електронних сервісів, дозволить підвищити якість надання державних послуг, заощадити бюджетні кошти, мінімізувати особисті потреби мешканців та бюрократичні ризики на рівні державних послуг. Рівень потреб бізнесу.

2.2. Прагматизм акумулювання фінансових ресурсів на локальному рівні

Місцеві бюджети за допомогою фінансових ресурсів активно впливають на економічні та соціальні процеси адміністративно-територіальних одиниць, створюючи можливості для вирішення загальнодержавних проблем на регіональному рівні та покращуючи якість життя громадян. Для цього місцеві органи влади повинні визначати формування та використання фінансових ресурсів відповідно до національних пріоритетів розвитку та стратегічних цілей. Проблеми недостатності фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування та нестабільності джерел доходів сьогодні опинилися в центрі загальнодержавної уваги.

На це також звернув увагу О.М.Бірман, який зазначив, що «фінансові ресурси не можна охарактеризувати як «кошти, що знаходяться в розпорядженні держави, підприємств, господарських організацій, установ». При цьому він широко трактує фінансові ресурси як "частина національного доходу. Вона безпосередньо зосереджена на державних або соціалістичних підприємствах у формі валюти для розширення відтворення та загальнодержавних витрат". Тобто, з одного боку, Берман обмежує ці ресурси потребою для розширення відтворення, з іншого боку, враховуються необхідні кошти державних видатків (адміністрації, національної оборони, суспільства) [48].

Як зазначив у своїй книзі О. Кропачов: «З огляду на становлення ринкової економіки в Україні, місцеві бюджети є одним із найефективніших інструментів реалізації загальнодержавної та регіональної бюджетної політики та вирішення важливих економічних проблем. Ефективне функціонування місцевих бюджетів. бюджети та місцевий рівень Він тісно пов'язаний із виконанням кожної стадії бюджетного процесу. Одним етапом бюджетного процесу на місцевому рівні є виконання місцевого бюджету. Зосередьтеся на діяльності всіх інших етапів бюджетного процесу, у тому числі складання, розгляд та затвердження місцевого бюджету,

бюджетний звіт про виконання бюджету. Підготовка та затвердження призначені для забезпечення ефективного виконання місцевих бюджетів.

Факторами, що негативно впливають на виконання місцевих бюджетів, є: неефективне використання бюджетних коштів, зловживання, нечіткість розподілу контролю за виконанням місцевих бюджетів, локальні відмінності між виконанням місцевих бюджетів та економічним і соціальним розвитком. індекс.

Ефективність структурних змін та загальний стан місцевого розвитку значною мірою залежать від бюджетних ресурсів місцевих органів влади та фінансових важелів, які використовуються для досягнення цих цілей. У зв'язку з цим пошук шляхів та засобів зміцнення фінансів місцевого самоврядування України є першочерговим пріоритетом. Вирішити проблему створення соціально-економічних умов та правової бази, щоб місцеві органи влади мали достатньо коштів для виконання своїх обов'язків»[49].

Враховуючи сучасні тенденції реформування системи державного бюджету, роль доходів місцевих бюджетів у підтримці органів місцевого самоврядування певною мірою залежить від обсягу безпосередньо перерозподіленого через них ВВП та частки місцевих бюджетів у загальному бюджеті України. 50].

За спроможністю органів місцевого самоврядування впливати на джерела фіскальних надходжень фіскальні ресурси можна поділити на власні фіскальні ресурси та передані фіскальні ресурси. До фінансових ресурсів приватної власності належать фінансові ресурси, дохід від яких визначається місцевою автономією і коливається в певних межах. Цей ресурс може бути фінансовим або нефінансовим. До фінансових ресурсів, що передаються органам місцевого самоврядування, належать фінансові ресурси, доходи та видатки яких не контролюються цими установами. Такі ресурси можуть бути фіскальними або нефінансовими, виключними або додатковими, пропорційними або непропорційними (трансфертні).

Фінансові ресурси місцевого самоврядування можна поділити на два види: спрямовані та ненаправлені. До цільових ресурсів належать ресурси, які необхідно використати для досягнення конкретних цілей, у тому числі бюджетні плани, визначені іншим органом державної влади або органом місцевого самоврядування. Під нецільовими ресурсами розуміються ресурси, які орган місцевого самоврядування приймає рішення використовувати відповідно до положень законодавства про використання бюджетних коштів.

За співвідношенням доходів бюджету місцевого самоврядування до загальних фіскальних ресурсів у вигляді податкових та неподаткових надходжень регіону фіскальні ресурси можуть бути пропорційними чи не пропорційними. Пропорції – це ті ресурси, які безпосередньо залежать від обсягу фінансових ресурсів, зібраних на відповідних територіях. Виходячи з непропорційних ресурсів, це прямо не залежить від обсягу фінансових ресурсів, зібраних на конкретній території. Власні фінансові ресурси зазвичай пропорційні, а трансферт до місцевих бюджетів розраховується непропорційно.

За формуванням і розподілом фінансових ресурсів фінансові ресурси органів місцевого самоврядування можуть бути виключними або загальними. Монополія включає ресурси, і всі її доходи входять до доходів місцевого бюджету. Щодо загальних ресурсів, то його надходження базується на основному доході місцевого бюджету, за рахунок фінансових ресурсів. Додаткові ресурси визначаються як загальна сума власних ресурсів, цільові непропорційні фінансові трансферти – це цільові гранти, а цільові гранти – це нецільові та непропорційні фінансові трансферти.

Фіскальна спроможність бюджету – це максимально можлива сума доходів за стандартних умов, встановлених на національному рівні. Загалом фіскальна спроможність значною мірою залежить від податкової (фінансової) спроможності. Проте органи місцевого самоврядування можуть значно збільшити фіскальний потенціал своїх бюджетів за рахунок нефіскальних

джерел доходів: доходів від власності, включаючи землю та будівлі, господарської діяльності чи фінансових інвестицій.

Фіскальна спроможність органів місцевого самоврядування визначається як здатність збільшувати податкові надходження за стандартних умов, встановлених на національному рівні. Фіскальна спроможність зазвичай пропорційна розміру податкової бази, тому відмінності в базах оподаткування призводять до відмінностей у фіскальній спроможності.

Якщо через місцеву фіскальну конкуренцію, систему первинного бюджету або незбалансованість структури доходів місцевого бюджету між місцевими бюджетами на всіх рівнях стягнення податків і зборів породжує великі горизонтальні зовнішні ефекти, управлінські повноваження таких податків і зборів слід вважати як найвищий рівень влади. В іншому випадку повноваження встановлювати податки та збори, змінювати ставки податку, соціальний захист тощо будуть делеговані місцевим органам влади.

Повноваження органів місцевого самоврядування встановлювати податки повинні також включати повноваження керувати податками для підвищення ефективності оподаткування (принцип фіскальної автономії). Фіскальна автономія передбачає розподіл окремих елементів податкової політики між органами місцевого самоврядування, особливо у визначенні податкових ставок і зборів.

Першочерговим завданням розмежування джерел доходів місцевих бюджетів є забезпечення того, щоб кошти, залучені власними силами місцевого бюджету, найбільшою мірою покривали витрати на фінансування місцевої фіскальної автономії (принцип первинної фіскальної взаємності) [47].

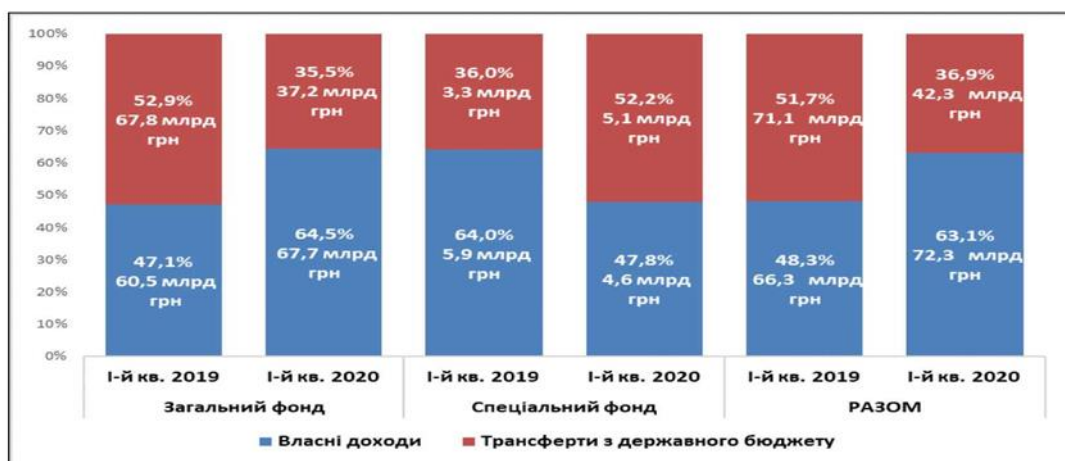
Місцеві органи влади повинні забезпечити збалансованість коштів державних послуг на основі податків і зборів, максимально враховувати національні та суспільні інтереси. Якщо держава вирішує надавати комунальні послуги певним категоріям громадян, вона має виключити можливість субсидій, надати адресну фінансову допомогу споживачам таких послуг, по можливості застосувати індивідуальний підхід.

З метою стимулювання соціально-економічного розвитку території органи місцевого самоврядування повинні мати право стягувати збори (у тому числі видачу дозволів суб'єктам господарювання), збори, штрафи тощо.

Коли податки та збори визначаються між місцевими бюджетами всіх рівнів або між державним та місцевими бюджетами (система розподілу податків), визначена частка має дорівнювати податковому тягарю, визначеному на місцевому рівні, щоб стимулювати органи місцевого самоврядування зміцнювати та розширювати податкове навантаження. База місцевого оподаткування.

Як зазначено в «Місцевому бюджеті: дані за I квартал 2020 року»: «За офіційним звітом Міністерства фінансів України, за січень-березень 2020 року до місцевого бюджету України надійшло 114,6 млрд грн (2,29 млрд грн). або більше за 2019 р.) (Зменшення на 16,6% у I кварталі 2010 р.) (рис. 2.2), у тому числі

- Загальний дохід фонду склав 104,9 млрд ОАЕ (23,4 млрд грн, що на 18,2% менше, ніж за аналогічний період 2019 року);
- Special – 9,7 млрд Еміратів (збільшення на 500 млн Еміратів або 5,8% порівняно з аналогічним періодом 2019 року).

Рис. 2.2. Доходи місцевих бюджетів України [47]

За підсумками I кварталу 2020 року частка доходів місцевих бюджетів у доходах зведеного бюджету України становила 40,8% проти аналогічного показника 50% у I кварталі 2019 року. Станом на 1 квітня 2020 року плановий

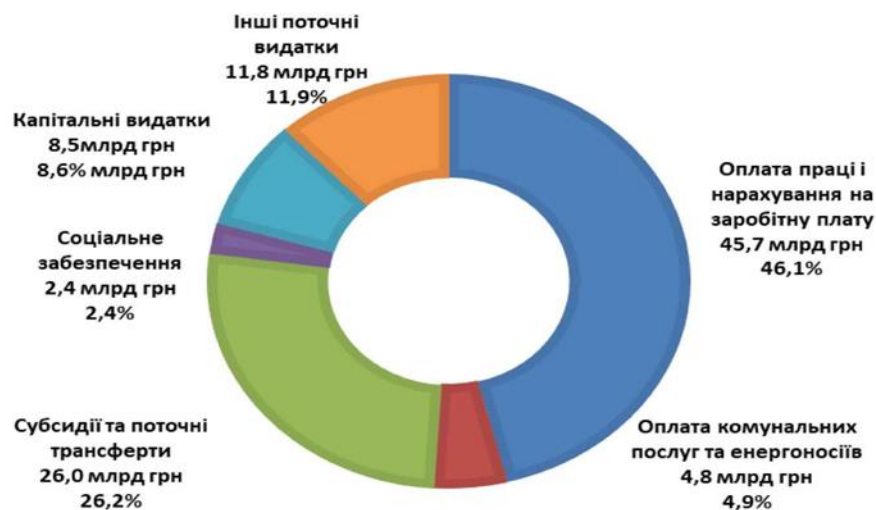
план доходів місцевого бюджету на 2020 рік (з урахуванням змін) становить 471,3 млрд ОАЕ. За підсумками I кварталу 2020 року загальний коефіцієнт виконання цільових показників на рік становить 24,3%, з них: загальні фонди – 24,6% та спеціальні фонди – 21,5%.

Порівняно з січнем-березнем 2019 року доходи місцевого бюджету за I квартал 2020 року зменшилися на 22,9 млрд еміратів, що на 16,6%. Основна причина зміни – зменшення загальної суми трансфертних платежів місцевого бюджету. Тому у 2020 році в місцевому бюджеті не здійснюються окремі видатки, пов'язані з виконанням державного плану соціального забезпечення. Отже, з січня минулого року по березень 2019 року місцеві бюджети отримували дотації з державного бюджету:

- ОАЕ надали 13,1 млрд доларів США допомоги сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям та іншим категоріям громадян;
- Надати людям пільги та субсидії для покриття витрат на житло, комунальні послуги та енергоносії – 16,5 млрд. ОАЕ;
- Надати соціальні та житлові субсидії людям, які купують тверді та рідкі побутові печі та зріджений газ – 145 млн. ОАЕ.

Таким чином, у першому кварталі 2019 року до місцевого бюджету цих регіонів надійшло 29,7 млрд грантів ОАЕ, до 2020 року ці субсидії перестануть надходити з місцевого бюджету, а будуть безпосередньо фінансуватися з державного бюджету. Крім того, у першому кварталі 2019 року до місцевого бюджету надійшло 1 млрд асигнувань із національного бюджету ОАЕ на реалізацію заходів соціально-економічного розвитку в окремих регіонах, але це асигнування у першому кварталі цього року не надійшло до місцевих бюджетів. Рівень бюджету.

Загалом видатки місцевих бюджетів у I кварталі 2020 року становили 33,2% від загальних видатків бюджету України. Загальні видатки місцевого бюджету в першому кварталі 2020 року досягли 99,2 млрд ОАЕ. (рисунок 2.3). Витрати з їхнього загального фонду становлять 87,9 млрд. грн., зокрема - 11,3 млрд. грн.

Рис. 2.3. Структура видатків місцевих бюджетів (загальний та спеціальний фонди) у I кварталі 2020 року [47].

За даними виконання місцевого бюджету (виконання доходів місцевого бюджету у 2020 році): «Загальний обсяг коштів місцевого бюджету у 2020 році (без урахування трансфертів між бюджетами) надійшло 289,986 млрд. юанів. У порівнянні з 2019 роком надходження загального фонду зросли на 5,4%, а саме +14,968 млрд грн (додаток Б1).

Фактичний темп зростання ПДФО з 2020 по 2019 рік становить 7,5%. Серед 13 регіонів України, де підвищення податку на доходи фізичних осіб було вищим за середнє, 11 регіонів зросли більше ніж на 8%. Найнижчі темпи зростання мають Полтавська, Донецька, Вінницька та Харківська області (додаток В2). Фактичний податок на нерухомість у 2020 році становить 5,758,9 млрд ОАЕ, що на 17,9% більше, ніж у 2019 році, тобто збільшення на 876,3 млн ОАЕ (Додаток В3). У 2020 році надходження єдиного податку в ОАЕ становлять 37,543 мільярда юанів. У порівнянні з 2019 роком виручка зросла на 7,8%, збільшившись на 276,2 млрд ОАЕ (Додаток В4)[52].

Місцевий бюджет є невід'ємною частиною загальнодержавної бюджетної системи та основою фінансової основи автономних органів, що забезпечує необхідні кошти для економічного та соціального розвитку

відповідних місцевих управлінь і відомств. Метою місцевого бюджету є формування коштів як джерела місцевої фінансової підтримки, виділення та використання цих коштів за цільовим призначенням, контроль за фінансово-господарською діяльністю підприємств, установ, організацій, що належать до органів місцевого самоврядування.

2.3. Ризики децентралізації в парадигмі мінімізації бюджетних дисбалансів

У багатьох країнах здійснюється фіскальна децентралізація, в тому числі і в країнах, що розвиваються, метою яких є забезпечення перерозподілу джерел доходів, повноважень між усіма рівнями влади та найбільш ефективного соціального стандарту фінансування на основі принципу субсидіарності. Кінцевою метою цієї реформи є досягнення ефективного використання бюджетних коштів, створення належних фінансових умов для забезпечення реалізації місцевою владою та місцевою автономією, а головне, формування фінансово життєздатних місцевих громад, які можуть надавати якісні державні послуги. У цьому контексті ключовою передумовою ефективного функціонування місцевих низових фінансів є забезпечення необхідності та достатності фіскального та економічного потенціалу, а його головною ознакою є своєчасність та повнота мобілізації фінансових ресурсів. Структура.

У 2014 році Україна відкрила нову можливість реформи фінансової децентралізації: існування проблем, політична воля та бачення методів реалізації переплітаються в часі та просторі. За останні п'ять років ми стали свідками серйозних змін в адміністративній та фінансовій сферах. На думку вітчизняних та європейських експертів, реформа децентралізації є однією з найуспішніших реформ в Україні, оскільки громади, які отримують вигоду від добровільних об'єднань, отримали додаткові фінансові ресурси та більшу

владу. Успішні громади досягли значного прогресу в оптимізації бюджетних витратків, наданні адміністративних послуг, покращенні соціальної та транспортної інфраструктури.

Проте, як показала світова практика фінансової децентралізації та вітчизняний досвід, масштаби позитивних змін не виключають можливості ризику децентралізації. Якщо почати з класичного розуміння ризику – поєднання ймовірності та наслідків несприятливих подій, то децентралізація (як джерело/умова ризику) також призведе до деяких негативних змін у фінансах та ризику (це ймовірно). Економічний потенціал території їхньої громади та їх загальний розвиток.

Дослідження показали, що в реформі фінансової децентралізації є певні ризики та суперечності, поглиблення якої не сприятиме загальному розвитку громади, особливо збільшенню ресурсної бази громади. Основний зміст такий (додаток Б).

Місцеві інтереси вищі за національні. Характерним для цього ризику є те, що посилення фінансової децентралізації ускладнить реалізацію таких функцій, як стабільність та перерозподіл доходів [61]. Інтеграція чи перерозподіл певних доходів серед нижчого населення призведе до зменшення доходів національного бюджету, збільшуючи тим самим можливість зниження соціального добробуту. Досягти цієї функції за рахунок місцевих бюджетів не завжди вдається. І це зрозуміло, адже передача територій прав на споживання та права органів місцевого самоврядування самостійно встановлювати податки здебільшого вигідні для високодохідних верств населення, тому «багаті» регіони і надалі матимуть більше можливостей для надання комунальних послуг, а не «бідний». Тому економічно сильні громади будуть тільки сильнішими, тобто поглиблення фінансової децентралізації послабить здатність країни ефективно перерозподіляти доходи та багатство.

Мінімізувати ефективність контролю центральної влади за процесом місцевого бюджету. Річ у тім, що в умовах поглиблення реформи фіскальної

децентралізації (значне збільшення доходів місцевих бюджетів) контроль держави за формуванням та розумним та ефективним використанням місцевих бюджетів історично ослаблений. Оскільки контроль (фінанси чи бюджет) є важливою частиною місцевого фінансового менеджменту, його зазвичай можна використовувати для оцінки діяльності органів місцевого самоврядування та їх спроможності надавати фінансові ресурси громадам, щоб повністю гарантувати високу якість державних послуг. У цьому сенсі корінь проблеми лежить у нестачі людських ресурсів у місцевих громадах (не всі громади можуть розумно виділити фінансові ресурси), а також у низькому ступеню громадського контролю за прийняттям органами місцевого самоврядування рішень щодо використання коштів громади. . Очевидно, що в першому та другому випадках система контролю за кожним етапом та завданням у бюджетному процесі не повинна бути ослаблена, бо це стане деструктивним чинником розвитку громади.

Незначні бюджетні обмеження [62] та надмірна увага до впливу поточного споживання. Поряд із ризиком минулого, нижчі автономні агенції можуть розраховувати на допомогу центральної влади, тому не будуть «карати» себе за некомпетентність в управлінні місцевими фінансами. Особливо ймовірно така ситуація, коли місцевий бюджет формується переважно за рахунок бюджету вищого рівня (наприклад, України). Крім того, у разі збільшення податкового навантаження органи місцевого самоврядування не мають жодних зобов'язань перед резидентами, але отримують додаткову фінансову допомогу. Прикладом м'яких бюджетних обмежень є досвід фіскальної децентралізації в Німеччині та Італії. Швидка децентралізація соціальних видатків призвела до вертикального дисбалансу в бюджетній системі, що призвело до спекулятивних витрат місцевими органами влади нижчого рівня. У результаті центральний уряд був змушений надати додаткову фінансову допомогу.

Місцеве самоврядування корумповано. Для України цей ризик пов'язаний переважно із незавершеною земельною реформою та можливою передачею закупівлі місцевим органам влади. Земельне питання вступило в активну фазу у 2018 році після передачі земель сільськогосподарського призначення за межі населених пунктів Об'єднаної території. Оскільки плата за землю є важливою частиною доходів місцевих громад, конкуренція за такі ресурси між ними, внутрішніми зацікавленими сторонами та регіональною владою лише посилиться. Відтак, воно триватиме до тих пір, поки закон комплексно не врегулює передачу земель населеним пунктам за межами населеного пункту, чітко не обумовить повноваження та порядок передачі органів місцевого самоврядування. Крім того, чи то загальна реформа бюджетної децентралізації, чи особливо деструктивні чинники, які формують фінансово-економічний потенціал громади, саме низька активність (фінансово-правова некомпетентність) громади не дає їй бажання брати на себе відповідальність. і зробити певні дії. Вирішити. .

Кадровий чи управлінський ризик є одним із найболючіших ризиків, це не лише характеристика об'єднаної територіальної громади (також неоднорідної). Децентралізація передбачає не лише передачу ресурсів, а й передачу повноважень для забезпечення її правильної реалізації потребує високопрофесійних кадрів, яких не вистачало протягом тривалого часу. Низька якість керівництва місцевою владою часто впливає на використання потенціалу бюджетної децентралізації (у тому числі фіскального та економічного потенціалу ефективного розвитку території) та знижує ефективність роботи всього державного сектору.

Зросло перекриття та дисбаланс сил у формі «ресурс-авторитет». Фіскальна децентралізація дає змогу збільшити доходи місцевого бюджету. Водночас, оскільки центральний уряд продовжує делегувати повноваження не місцевим органам влади (особливо суспільству), фінанси є крихкими, і місцеві органи влади не можуть повністю впоратися. Це призводить до дисбалансу в

місцевій фіскальній системі і не сприяє досягненню мети бюджетної децентралізації.

Інша точка зору на це питання полягає в тому, що новостворені громади з великою ймовірністю охоплюють територію області, що призведе до негативних наслідків – дублювання функцій влади. У цьому плані Україна не є винятком. Наразі на першому етапі реформи децентралізації в нашій державі сформовано понад 900 об'єднаних територіальних громад на різних територіях, і ці громади охоплюють 100% території. Ключовою умовою ефективного державного управління є розподіл повноважень між усіма рівнями влади. Якість державних послуг може бути гарантована лише за умови чіткого розподілу влади між центральним урядом, країною, регіоном та громадою (представницькою/адміністративною) та наданою відповідною фінансовою підтримкою. Це перший. По-друге, знання того, які права має зберегти громада, забезпечить формування нової карти держав і регіонів. Адже район із населенням 170 осіб і район із населенням 5-6 тисяч – це різні райони (хоча мають однакову автономну організацію) і можуть користуватися адміністративними послугами. Тому настав час змоделювати уражену область та окреслити її повноваження.

Поглибити регіональний розвиток, фінансово-економічну диференціацію. Цей ризик міжнародні та вітчизняні дослідники вважають найбільшим. Фіскальна децентралізація може поглибити розрив у доходах всередині та між регіонами (це лише результат першого етапу реформи в Україні), оскільки перерозподіл загальнодержавних податків і визначення списків місцевого самоврядування мають свої права. Сприяння та сприяння мобілізації доходів у регіонах із потужним фінансово-економічним потенціалом. Країни ЄС подолали подібні проблеми, і ми наполегливо працюємо над їх досвідом. До речі, після реформи рівень соціально-економічного розвитку більшості регіонів був низьким, особливо у східній Польщі (Білосток, Кельце, Жешув, Люблін) [63].

Підсумовуючи, ми помітили, що в процесі формування економічно вигідних територіальних громад можуть виникати різні ризики (обумовлені децентралізацією), які зазвичай взаємопов'язані, тому ми розглядаємо їх разом, щоб робити прогнози. Наслідки та заходи мають значний рівень або зведені до мінімуму. Ефективність різних форм фінансової децентралізації спостерігається практично в усіх економічних системах, але від того, як формується його реалізація, залежить її ефективність і ступінь впливу на формування фінансово-економічного потенціалу регіону.

РОЗДІЛ III

НАРАТИВ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІСКАЛЬНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Процес трансформації України потребує посилення впливу фінансових важелів та інструментів на економічні та соціальні операції, що прискорить темпи соціально-економічного розвитку та підвищить добробут громадян.

У цих процесах особливе місце займає фінансова система країни, де формуються, розподіляються та використовуються фінансові ресурси країни. Фінансова система розвивається відповідно до власних законів. Після тисячоліть розвитку її функціонування підпорядковується законам і різним нормативним актам. Основним пріоритетом фінансової системи України в соціально-економічному процесі є забезпечення всіх сторін, які беруть участь у фінансових відносинах, фінансовими ресурсами, необхідними для повноцінного виконання своїх функцій і завдань, забезпечення економічної міцності країни, подолання бідності, підвищення добробуту, зниження рівня добробуту. добробут. безробіття.

Реалізація цих завдань потребує подальшого вдосконалення фінансового механізму кожної ланки фінансової системи, а також спрямування кожної складової фінансового механізму на досягнення швидкого економічного зростання. Економіка вважає, що фінансовий механізм є засобом реалізації принципів національної фінансової політики в різних ланках фінансової системи за допомогою конкретних форм, методів, важелів та інструментів. Характеристики роботи цих компонентів фінансового механізму залежать від організації фінансових відносин у кожній ланці фінансової системи [64].

Фінансова система є невід'ємною частиною соціальної економічної системи і є цілісною системою, яка характеризується тісною взаємодією різних компонентів у вигляді підсистем, і жодна з цих підсистем не може існувати самостійно. Це пов'язано з тим, що, з одного боку, фінанси відображають частину економічних відносин і є елементом економічної

системи, з іншого – це самостійна специфічна система, що складається із взаємопов'язаних елементів із спільними функціональними характеристиками. 66 сторінок. 60]. Статус, роль і значення різних елементів фінансової системи неоднакові. Наприклад, головний елемент займає домінуюче положення серед інших елементів системи, оскільки його роль і положення в усіх інших елементах і частинах системи є визначальними. Безперечно, таким елементом соціальної фінансової системи є національні фінанси, а його стрижневим елементом є державний бюджет. Цей базовий елемент тісно взаємодіє з усіма іншими елементами фінансової системи, які формуються під впливом основного елемента і водночас мають на нього вплив. Ця взаємодія ґрунтується на тісних зв'язках і взаємозв'язках між факторами і обмежується законами ринкової економіки в ринковому суспільстві [69, с. 17]. 164].

Нині в Україні відбувається низка реформ, спрямованих на розширення повноважень територіальних громад, їх установ та посадових осіб місцевого самоврядування. Це сприятиме трансформації концентрації державної влади в децентралізацію (передача влади, грошей, власності та відповідальності місцевим громадам та їх установам). Складність фінансово-економічної ситуації в країні зумовлена збільшенням повноважень громад у контексті формування та діяльності органів місцевого самоврядування, особливо створення місцевих громад як суб'єктів господарювання, а також деталями місцевих структур. Угода про державне управління [70, с. 26].

Варто зазначити, що колосальні зміни, запроваджені реформою, не тільки значно збільшили ресурси та джерела доходів місцевої автономії, але, що ще важливіше, сприяли розвитку управління місцевим бюджетом. Інновація в основному передбачає розширення повноважень місцевого самоврядування у сфері місцевого фінансового управління та підвищення його відповідальності за виконання планів та напрямів бюджету громади [67, с.15]. 9]. Тому особливого значення набули питання планування місцевого бюджету,

визначення довгострокових цілей розвитку та джерела їх забезпечення. Організація економічного розвитку та співробітництва (OECD) надає такі рекомендації щодо визначення методів планування місцевих бюджетів [64]:

- Бюджет тісно інтегрований зі стратегічними пріоритетами уряду;
- Підвищити цілісність і якість бюджетних прогнозів, фінансових планів і виконання бюджету шляхом суворого забезпечення якості, включаючи незалежні перевірки;
- Дотримуватися чітких, надійних і передбачуваних обмежень фіскальної політики;
- Сформулювати структуру бюджетної інвестиційної частини, що відповідає потребам розвитку;
- Забезпечити відкритість, прозорість та доступність бюджетних документів та даних;
- Забезпечити інклюзивне, активне та реалістичне обговорення бюджету;
- Невід'ємною частиною процесу умовного бюджетування є оцінка співвідношення ціни та якості.

Реформа децентралізації досягла того етапу, коли кількісні показники потрібно трансформувати в нову якість, тобто в нову якість послуг і нову якість життя. Реформу потрібно прощтовхувати всередину, тому її головне завдання — прогрес в освіті, медичній допомозі, безпеці та земельних відносинах.

Незважаючи на великий успіх реформи, залишається багато проблем, які гальмують процес децентралізації в Україні [72, С. 17]. 86]:

- Бюджет ОТГ системно не прив'язаний до багатьох пріоритетів соціально-економічного розвитку (більшість громад не мають планів реалізації стратегічних цілей розвитку, вони обмежуються бюджетними річними планами соціально-економічного розвитку). Сформовано [67, 12]);
- Рівень участі громадськості в бюджетному процесі ОТГ дуже низький (діалог між владою ОТГ та громадянами у сфері бюджетного планування

зазвичай дуже обмежений, особливо через неповну інформацію та відсутність рекомендацій [70, с. 29].);

-Видаткові зобов'язання ОТГ не відповідають джерелу та обсягу коштів (через слабкий економічний розвиток окремих територій та нестабільні доходи бюджету значна частина новозбудованої ОТГ все ще отримує дотації).

Не можна заперечувати необхідності децентралізації, особливо фінансової, оскільки лише власники громадян можуть ефективно управляти важливими національними ресурсами в інтересах суспільства. Основна перевага децентралізації полягає в тому, що громадяни беруть участь у вирішенні місцевих проблем та створенні об'єднаних територіальних громад шляхом формування органів місцевого самоврядування, надання їм повноважень, формування стратегічних планів розвитку громад та контролю за діями влади на основі стратегічних планів.

Усі важливі для органів місцевого самоврядування питання мають вирішуватися за рахунок трансфертів із центрального бюджету за рахунок місцевих бюджетів. З огляду на це, завданням місцевої влади має бути досягнення самозабезпечення громади шляхом отримання доходів від державного майна та прибутку державних підприємств та місцевих податків. Ми віримо, що це допоможе зменшити податковий тягар і зробити його більш привабливою бізнес-екосистемою, створюючи тим самим нові можливості для бізнесу для членів місцевої громади.

Проблему структури та джерела надходжень місцевого самоврядування, а також спрямування бюджетних видатків мають вирішувати місцеві громади шляхом формулювання та контролю реалізації стратегій розвитку громад. З огляду на це, усі важливі місцеві питання, а саме розвиток та життєдіяльність місцевих громад, є перш за все відповідальністю громади.

Місцева фіскальна децентралізація та самозабезпечення місцевого бюджету є ключовими передумовами динамічного розвитку національної економіки, тому трансформація концепцій, податкової політики, методів та

стратегій української бюджетної політики має бути спрямована на оптимізацію місцевої податкової політики. Громада впроваджує власний розвиток у місцевий бюджет, особливо оподаткування, і ці кошти спрямовуються до місцевого бюджету для забезпечення самокупності та фінансування всіх видатків громад Об'єднаної території.

ВИСНОВКИ

За результатами досліджень української фіскальної децентралізації, виходячи з парадигми мінімізації бюджетних дисбалансів, ми маємо можливість зробити наступні узагальнення.

1. Фіскальну децентралізацію слід розуміти як процес децентралізації певних обов'язків, відповідальності та повноважень центрального уряду та департаментів державного управління на місцях з кінцевою метою підвищення ефективності. Формування, розподіл і перерозподіл національних фінансових ресурсів. Розширення бюджетних повноважень уряду та місцевих органів влади на засадах фіскальної децентралізації є розумним і необхідним для розвитку країни та збереження потенціалу національної економіки та суспільства через краще розуміння потреб і перспектив громади.

2. Відповідно до класифікації Світового банку необхідно виділити три типи децентралізації, які взаємопов'язані:

- Політика, що надає місцевій владі повноваження приймати рішення, включаючи встановлення певних стандартів і законодавства;
- Адміністрація – перерозподіл повноважень, відповідальності та ресурсів між різними рівнями влади;
- Фінанси — передача повноважень для збільшення джерел доходу, здійснення трансфертів та прийняття рішень про поточні та капітальні витрати.

Отже, за методом побудови існує лише два види децентралізації:

- Вертикаль — визначає послідовність прийняття рішень установами всіх рівнів, наглядає та контролює їх діяльність;
- Горизонтальні – існують функціональні розподіли та визначення між основними інституціями в різних галузях.

3. У 2015 році відбулася серйозна зміна в контексті запровадження фіскальної децентралізації як фіскальної складової, оскільки набула чинності зміна до Закону України «Податки та бюджет», яка стосується розподілу

податків між всі рівні. Бюджетна система. По-перше, змінився розподіл основних загальнодержавних податків – податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) та податку на прибуток підприємств (ПДФО): частина ПДФО перерахована до місцевого бюджету, а для ПНП – не вся. Державний бюджет на 2015 рік. Наразі, враховуючи нерівномірність розподілу виробничих потужностей великих міст та реєстрації платників, 10% виділено на обласний бюджет та місто Київ. Змінилися непрямі податки – податки на споживання стягуються з роздрібною торгівлю оподатковуваними товарами та включаються до місцевих бюджетів.

За підсумками I кварталу 2020 року, хоча показник за I квартал 2019 року становив 50%, частка доходів місцевих бюджетів у доходах зведеного бюджету України становила 40,8%. Станом на 1 квітня 2020 року затверджений план доходів місцевого бюджету на 2020 рік (з урахуванням змін) становить 471,3 млрд ОАЕ. За підсумками I кварталу 2020 року загальний коефіцієнт виконання цільових показників за рік становить 24,3%, з них: звичайні кошти – 24,6%, спеціальні фонди – 21,5%.

Порівняно з січнем-березнем 2019 року доходи місцевого бюджету за I квартал 2020 року зменшилися на 22,9 млрд єміратів, що на 16,6%. Основна причина зміни – зменшення загальної суми трансфертних платежів місцевого бюджету. Таким чином, у 2020 році в місцевому бюджеті не здійснюються окремі видатки, пов'язані з виконанням державного плану соціального забезпечення.

4. Щоб мінімізувати ризики поглиблення фіскальної децентралізації України, необхідно вжити ряд заходів:

-Посилення нагляду та правового забезпечення (наприклад, спрощення процедур затвердження перспективних планів формування територій громад для ліквідації обласних комітетів, затвердження перспективних єдиних планів або покращення місцевого податкового управління чи контролю за фізичними особами);

-Посилити контроль за діяльністю місцевого самоврядування, що сприятиме (на загальнодержавному) запровадженню механізмів контролю за плануванням та виконанням місцевих бюджетів громад союзної території;

-Підвищення прозорості бюджетного процесу, залучення громадськості до управління ним, забезпечення сталості комунікації між органами місцевого самоврядування та громадами сприятиме зниженню ризику корупції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дніпров О. Концептуальні основи дослідження виконавчої влади в системі державної влади України. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2018. № 4(102). С. 93-99.
2. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Нижник Н. Р. Государственно-управленческие отношения в демократическом обществе: монография. Киев: Ин-т государства и права НАН Украины, 1995. 208 с.
4. Романюк С. А. Децентралізація: теорія та практика застосування. Київ: НАДУ, 2018. 216 с.
5. Баштанник В.В., Кудрявцева М.В. Реформа децентралізація як сучасний концепт державотворення. *Public Administration and Local Government*. 2020. 2(45). С. 17-25.
6. Бьюкенен Дж. М. Сочинения. Конституция экономической политики. Расчёт согласия. Границы свободы. Москва : Таурус Альфа, 1997. 560 с.
7. Arrow K.J. Social Choice and Individual Values: monograph. New York : Wiley, 1951. 99 p. URL: <https://cowles.yale.edu/sites/default/files/files/pub/mon/m12-all.pdf>
8. Mitnick B. M. Fiduciary Rationality and Public Policy: The Theory of Agency and Some Consequences. New Orleans : The American Political Science Association, 1973. 39 p.
9. Ross S. A. The economic theory of agency: The principal's problem. *The American Economic Review*. URL: <https://www.jstor.org/stable/1817064>.
10. Braun J. Does Decentralization Serve the Poor? IMF-conference on fiscal decentralization. Washington. 2000. 31 p.
11. Kaiser K. Decentralization Reforms. Analyzing the Distributional Impact of Reforms. Washington, 2006. P. 313-354. URL: http://siteresources.worldbank.org/INTPSIA/Resources/4900231120845825946/3622-06_Ch06.pdf.

12. Varnalii Z. Lessons from fiscal decentralization in Ukraine. *Globalization & Business*. 2019. No 7. P. 73-78.
13. Демиденко Л. М. Фіскальна децентралізація: німецький досвід та українські реалії. *Вісн. Київ. Нац. ун-ту імені Тараса Шевченка*. 2015. № 2(167). С. 49-54.
14. Slukhai S. The Principle of Transparency in the Ukrainian Decentralisation Reform. *Central European Public Administration Review*. 2019. Vol. 17, No 2. P. 141-166. DOI: <https://doi.org/10.17573/cepar.2019.2.07>
15. Petlenko Y. V. Tax system modernization: efficiency, equity, and simplicity. Світові тенденції та перспективи розвитку фінансової системи України. Мат.-ли Х міжнар. наук.-практ. конф., Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. 2013. С. 265-270.
16. Бондарук Т. Г. Переваги, позитивні наслідки та ризики бюджетної децентралізації. *Наук. Вісн. Нац. академії статистики, обліку та аудиту. Економіка та управління*. 2016. № 3. С. 38-47.
17. Бондарук Т. Г. Оцінка стану децентралізації місцевих бюджетів України. *Наук. Вісн. Нац. академії статистики, обліку та аудиту*. 2018. № 7(680). С. 59-75.
18. Боринець С. Я. Модернізація бюджетної системи України в умовах децентралізації фінансових ресурсів. *Сталий розвиток економіки : зб. наук. пр. / С. Я. Боринець, В. П. Чекановський*. 2017. № 3. С. 195-202.
19. Возняк Г. В. Бюджетна політика соціально-економічного розвитку регіонів України в умовах фінансової децентралізації : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.08. Київ, 2017. 575 с.
20. Возняк Г. В. Переваги та ризики бюджетної децентралізації: теоретико-методологічні аспекти. *Проблеми економіки*. 2015. № 2. С. 253-257.
21. Lyutyu I. Decentralization of Inter-Budget Relations: Theory, Practice, and International Experience. *Baltic Jour. of Economic Studies*. 2019. Vol. 5, No 4. P. 182-196. URL: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2019-5-4-182-196>

22. Kosikowski C. *Finanse publiczne i prawo finansowe* : pom. nauk. 2 wyd. Warszawa : Wolters Kluwer, 2006. 899 s.
23. Безверхнюк Т. М. Система ресурсного забезпечення регіонального управління: концептуальні засади розбудови і механізми функціонування : автореф. дис. ... д-ра наук з держ. упр. : 25.00.02. Запоріжжя, 2009. 36 с.
24. Реформування системи місцевих фінансів на засадах фіскальної децентралізації: теорія, європейський досвід та вітчизняна практика : монографія. Краматорськ : ТОВ "Краматорська типографія", 2016. 252 с.
25. Маслов А.О., Гладковська А.Т. Сутність, типи, форми, можливості і загрози децентралізації. *Ефективна економіка*. 2019. №2. URL: <http://economy.nayka.com.ua/?n=2&y=2019>.
26. Долженко І. І. Розвиток бюджетної децентралізації в Україні. *Наук. вісн. Нац. ун-ту біоресурсів і природокористування України*. 2014. Вип. 200(3). С. 188-195.
27. Ruskowski E. *Finanse lokalne po akcesji*. 2 wyd. Warszawa : Wolters Kluwer, 2007. 41 s.
28. Форкун І. В. Фінансово-бюджетна децентралізація - європейський вибір України. Інноваційні рішення у сучасній науці. 2016. №8. URL: <http://naukajournal.org/index.php/ISMSD/article/view/987>.
29. Петленко Ю., Міланченко В. Фінансова децентралізація як напрямок підвищення фінансової незалежності місцевих бюджетів. *Вісник КНУ*. 2020. С. 39-48.
30. Демчишак Н. Б., Тихонька У. Т. Вплив фіскальної децентралізації на наповнюваність місцевих бюджетів в Україні в умовах розвитку територіальних громад та цифровізації державних послуг. *Економіка та держава*. 2021. № 6. С.52-64.
31. Ананьева Є. А. Об'єднана територіальна громада як об'єкт фінансових правовідносин. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція: зб. наук. пр.* Одеса, 2020. Вип. 43. С. 60-64.

32. Бикадорова Н.О. Фінансова децентралізація місцевого самоврядування. *Економічний вісник Донбасу*. 2010. № 2. С. 145-151.
33. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. №2456-VI (із змінами та доповненнями). *Відомості Верховної Ради України* URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/main/ 2456-17#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2456-17#Text)
34. Гром В., Кулай А. Децентралізація: економіко-правова основа реформ в Україні. *Економіст*. 2012. № 12 (314). С. 26-28.
35. Демчишак Н., Радик В. Розвиток цифрової інфраструктури та блокчейн-технологій в Україні. *Інноваційна економіка*. 2020. № 3-4. С. 188-194.
36. Децентралізація влади. URL: <https://decentralization.gov.ua>
37. Євтушенко О.Н., Андріяш В.І. Державне управління (Основи теорії державного управління): навч. посіб. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. Ч. 1. 268 с.
38. Клименко О.М. Фінансова децентралізація як основа розвитку місцевого самоврядування. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2018. Т. 29 (68), № 5. С. 103-107.
39. Крупка М.І., Демчишак Н.Б., Кульчицький М.І. Парадигмальні засади фінансового регулювання інноваційної діяльності у контексті забезпечення сталого розвитку країни і територіальних громад. Стратегії сталого розвитку в умовах посткризового відновлення: монографія. Київ: Інтерсервіс, 2021. 382 с.
40. Місцеве оподаткування в Україні: еволюція та перспективи розвитку: монографія. Дніпропетровськ: Дніпропетровська державна фінансова академія, 2015. 256 с.
41. Пономарьова Т.В., Комлева М.А. Огляд фіскальної децентралізації в розрізі податків місцевих і державного бюджетів України. *Бізнес Інформ*. 2020. № 1. С. 251-257.
42. Роль ЦНАП (центрів Дія) у використанні е-послуг: навч. посіб. "U-LEAD з Європою", 2021. 62 с.

43. Руденко І.В. Фіскальна децентралізація: моделі, перспективи, ризики. *Економіка. Фінанси. Право*. 2014. № 6. С.16-22.
44. Система адміністрування податків в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 448 с.
45. Україна 2030Е - країна з розвинутою цифровою економікою. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoju.html>
46. Tiebout C. An Economic Theory of Fiscal Decentralization. *Public Finances: Needs, Sources, and Utilization*. New Jersey, 1961. P. 79-96.
47. Малишко В. В., Макарчук І. М., Дем'яненко Л. О. Аналіз формування і використання ресурсів місцевих бюджетів. *Економічний вісник університету*. Випуск № 49. 2021. С.188-201.
48. Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти) : монографія. Київ: КНЕУ, 2005. 240 с.
49. Кропачов О. Місцеві бюджети в економічній системі держави. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/6361>.
50. Підхромний О. М., Журба О. Ю. Формування та використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів (на прикладі Львівської області). *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія : Економічні науки*. 2017. № 7. С. 26-34. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjie_2017_7_5.
51. Державний бюджет і бюджетна стратегія 2012-2014: стабілізація та сталий розвиток в умовах реформування економіки України: у 4 т. /ДННУ «Акад. фін. управління». Київ, 2011. Т. 1. 920 с.
52. Місцеві бюджети : дані за I квартал 2020 року. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/12481>.
53. Возняк Г. В., Жеребило І. В. Формування фінансово спроможних територіальних громад: ризики децентралізації. *Фінанси України*. №1. 2020. С. 73-83.
54. Луніна І. О. Бюджетна децентралізація: цілі та напрями реформ. *Економіка України*. 2014. № 11. С. 61-75.

55. Малиняк Б. С. Недоліки планування бюджетів об'єднаних територіальних громад органами місцевого самоврядування та шляхи їх усунення. *Фінанси України*. 2019. №5. С.79-96. URL: <https://doi.org/10.33763/finukr2019.05.079>.

56. Спасів Н. Я. Оцінка структурних дисбалансів доходів бюджетів об'єднаних територіальних громад. *Світ фінансів*. 2019. № 2. С. 73-84.

57. Опарін В. М. Домінанти та пріоритети фінансового вирівнювання в Україні. *Фінанси України*. 2015. № 6. С. 29-43.

58. Cantarero D., Perez Gonzalez P. Fiscal decentralization and economic growth: Evidence from Spanish regions. *Public Budgeting & Finance*. 2009. Vol. 29, No. 4. P. 24-44. URL: <https://doi.org/10.1111/j.1540-5850.2009.00941.x>.

59. Boex J., Edwards B. The (Mis-) Measurement of Fiscal Decentralization in Developing and Transition Countries: Accounting for Devolved and Nondevolved Local Public Sector Spending. *Public Finance Review*. 2016. Vol. 44 (6). P. 788-810. URL: <https://doi.org/10.1177/>

60. Fiscal Decentralisation and Inclusive Growth in Asia: OECD Fiscal Federalism Studies / ed. by J. Kim, S. Dougherty. Paris: OECD Publishing, 2019. URL: <https://doi.org/>

61. Prudhomme R. The Dangers of Decentralization. *The World Bank Research Observer*. 1995. Vol. 10 (2). P. 201-220. URL: <https://doi.org/10.1093/wbro/10.2.201>.

62. Weingast B., Shepsle K., Johnsen C. The political economy of costs and benefits: a neoclassical approach to distributive politics. *Journal of Political Economy*. 1981. Vol. 89 (4). P. 642-664. URL: <https://doi.org/10.1086/260997>.

63. Саган М. Опыт децентрализации власти в Польше и ее последствия для развития регионов. URL: http://msps.su/files/2011/11/Opyt-decentralizacii-wlastii-w-Polshe_MSagan.pdf.

64. Вольська О.М., Ковпанець Є.М. Удосконалення фінансової децентралізації місцевого самоврядування. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. Випуск 4. 2020. С.31-37.

65. Бюджетний кодекс України : Кодекс України ; Закон, Кодекс від 8 липня 2010 року № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/2456-17#Text>

66. Дем'янишин В., Лободіна З. Розвиток фінансового механізму в умовах реформування фінансової системи України. Формування ринкової економіки в Україні. 2020. Вип. 43. С. 59-80.

67. Кнейслер О., Спасів Н., Кізима Т. Фінанси об'єднаних територіальних громад у фінансовій системі України. Світ фінансів. 2020. № 1 (62). С. 8-19.

68. Малахов М. Моніторинг місцевих податків і зборів до місцевих бюджетів України. Сучасний стан та перспективи розвитку фінансової системи України : збірник наукових праць ІХ Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Вінниця : Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2020. С. 142-148.

69. Матвієнко Є. Формування місцевих бюджетів як фінансової бази місцевого самоврядування. Науково-практичне забезпечення надання публічних послуг в умовах децентралізації : збірник матеріалів доповідей та тез ІІІ Всеукраїнської інтернет-конференції, Київ, 15 квітня 2020 року. Київ : ТОВ Видавничий дім «АртЕк», 2020. С. 163-165.

70. Моргун В. Удосконалення фінансової основи місцевого самоврядування в контексті децентралізації, реалізації бюджетної та податкової політики держави. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2020. Т. 19. № 1. С. 25-32.

71. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України ; Стратегія від 8 лютого 2017 року № 142-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-p#Text>

72. Степанюк А. Роль фінансової децентралізації в управлінні системою фінансів місцевого самоврядування. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 3. С. 83-87.

73. Kyrylov Y., Yarovoy V. State regulation and support of tourism Services in the rural regions in accordance with European requirements. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. V. 4No. 4. P. 188-193.

74. Потравка Л. Синергетична парадигма публічного управління. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. № 22. URL: <http://global-national.in.ua/issueve-22-2018>

75. Долгальова О. The scientific basis for the sustainable development of regional economy. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2018. Вип. 1 (24). С. 353-360.